

Jaartal / nummer
2010 / 087

Naam
Afwegingskader Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (2010), Beleidsregel.

Publicatiedatum
22 september 2010

Opmerkingen

- **Vaststelling** van de beleidsregels bij besluit van Burgemeester en Wethouders van 7 september 2010 agendapuntnr. 4.2 - registratienr. 10.0020539). De beleidsregel is met dezelfde datum van kracht geworden.

Aantal bladzijden / verkoopprijs
42 / € 2,10

Afwegingskader gebiedsgericht grondwaterbeheer Gelderland

Rapportnummer 08_020 R004

Colofon

Oprachtgever
Provincie Gelderland

Projectgroep
Provincie Gelderland

Arjan de Visser (projectleider), Dick Coppel, Suzanne Buil van den Bos, Anneke Hager,
Melanie Hendriks, Hans Wouters, Martien Bult, Kees Zuijdweg en Dafne Vonk.

Gemeente Arnhem
Gea Wissels

Gemeente Nijmegen
Henk-Jan Nijland

BRIES water- en energiebesparing
Gertjan de Wit

Buro38 / Quintens advies & management
Annelies de Graaf

Titel
Afwegingskader gebiedsgericht grondwaterbeheer Gelderland

Buro38
Middelveld 38
3945 GC Cothen
06 429 80 676
www.buro38.nl

Inhoudsopgave

1.	<i>Waarom dit afwegingskader</i>	4
2.	<i>Gebiedsgericht grondwaterbeheer</i>	4
3.	<i>Doel en reikwijdte afwegingskader</i>	6
4.	<i>Kern afwegingskader: ambitieniveaus</i>	8
5.	<i>Voorbereiding van GGB-plannen</i>	12
6.	<i>Werking afwegingskader</i>	14
7.	<i>Kansen gebiedsgericht grondwaterbeheer</i>	16
8.	<i>Beperking potentiële risico's voor initiatiefnemer</i>	18
9.	<i>Periodieke evaluatie uitvoering GGB-plannen</i>	19
10.	<i>Evaluatie afwegingskader</i>	20

Bijlagen

- Bijlage 1. Richtlijnen begrenzing beheergebieden
- Bijlage 2. Planeisen voor plannen gebiedsgericht grondwaterbeheer
- Bijlage 3. Definitie kwetsbare objecten

1. Waarom dit afwegingskader

Momenteel vindt er landelijk een omslag in denken plaats over de aanpak van grootschalige grondwaterverontreinigingen. Deze nieuwe aanpak wordt aangeduid als ‘gebiedsgericht grondwaterbeheer’. Hoofdstuk 2 geeft een nadere toelichting op dit begrip.

Binnen de Provincie Gelderland zijn momenteel diverse overheden bevoegd gezag voor het grondwater. Vanuit de Waterwet zijn dit de Provincie Gelderland en de waterschappen (Rijn en IJssel, Vallei en Eem, Rivierenland en Veluwe). Vanuit de Wet bodembescherming zijn dit de Gemeente Arnhem en Nijmegen en de Provincie Gelderland. Deze bevoegde gezagen verwachten dat gebiedsgericht grondwaterbeheer kan bijdragen aan het bereiken van de beleidsdoelstellingen ten aanzien van klimaat, grondwaterkwantiteit en grondwaterkwaliteit (bodemverontreiniging). Daarom willen zij de initiatiefnemers van gebiedsgericht grondwaterbeheer faciliteren bij het voorbereiden en uitvoeren van de plannen daarvoor. Hiertoe hebben de Gelderse bevoegde gezagen voor het grondwater dit afwegingskader ontwikkeld. Daarmee willen zij mogelijk maken dat de plannen voor gebiedsgericht grondwaterbeheer integraal tot stand komen aan de hand van een vooraf vastgesteld integraal kader.

2. Gebiedsgericht grondwaterbeheer

De term ‘gebiedsgericht beheer van grondwater’ staat voor een omslag in denken. Deze omslag in denken heeft drie dimensies.

Ten eerste: het gebiedsgerichte element staat voor het niet langer geïsoleerd bekijken van lokale grondwaterproblemen los van de omgeving van dat probleem, maar redeneert andersom. De eerste stap is de analyse van het gebied: wat zijn de kenmerken van het grondwater en wat is het gebruik van het grondwater in dit gebied, welke grondwaterproblemen kent het gebied en wat willen en kunnen de belanghebbenden in dit gebied bereiken ten aanzien van het grondwater. Op basis van die analyse wordt bepaald welke lokale ingrepen binnen het gebied passend zijn, gezien de gewenste ontwikkelingen ten aanzien van de inrichting en het gebruik van het gebied.

Ten tweede: het beheerelement betekent de keuze voor beheer van grondwaterverontreinigingen gedurende lange tijd. Daarmee wordt de traditionele werkwijze losgelaten, waarin locatiegerichte doelstellingen worden geformuleerd om binnen een bepaalde termijn een lokaal verontreinigingsprobleem van het grondwater op te lossen. Dergelijke locatiegerichte doelstellingen zijn in stedelijke gebieden met veel en omvangrijke grondwaterverontreinigingen vaak niet haalbaar.

Ten slotte: het grondwater staat voor de integratie van alle belangen die bij het grondwater zijn betrokken. Niet langer worden kwaliteitsproblemen aangepakt zonder daar kansen op bodemenergie en de doelen op het gebied van grondwaterkwantiteit bij te betrekken.

Kortom, gebiedsgericht beheer van grondwater staat voor een omslag in denken over tijd, ruimte en reikwijdte van beheer van grondwater in stedelijke gebieden.

De omslag in denken is ingegeven door de problemen rondom het beheer en gebruik van het grondwater die in veel oudere stedelijke gebieden aanwezig zijn. In deze gebieden kan sprake zijn van een complex samenspel van gebruik en beheer (qua kwantiteit en kwaliteit) van het grondwater:

- In stedelijk gebieden wordt het grondwater voor diverse doelen gebruikt. Bijvoorbeeld voor warmte-koude-opslagsystemen (WKO), proceswater, drinkwater of bronbemalingen.
- Daarnaast is er in delen van stedelijke gebieden in Gelderland sprake van grondwateroverlast of juist een te lage grondwaterstand, waardoor er in die gebieden behoefte is om de grondwaterstand beter te reguleren.
- Tevens kent Gelderland stedelijke gebieden waar het grondwater op grote schaal verontreinigd is geraakt als gevolg van historische bedrijfsactiviteiten. De verontreinigingspluimen in die gebieden liggen soms dicht bij elkaar en zijn gedeeltelijk in de loop van de tijd vermengd geraakt. Hierdoor kunnen ingrepen in het grondwater in de ene pluim soms niet worden uitgevoerd zonder een andere pluim te beïnvloeden. Vanwege de grote schaal en de mogelijke (dreigende) menging van pluimen is een individuele aanpak van de pluimen in het grondwater in deze gebieden vaak niet haalbaar. De aanwezigheid van grondwaterverontreiniging kan leiden tot vertraging/stagnatie van ruimtelijke ontwikkelingen.

Bij gebiedsgericht beheer van het grondwater (GGB) in stedelijke gebieden worden (toekomstig) gebruik en beheer van grondwater optimaal op elkaar afgestemd. Hierbij wordt gebruik van het grondwater zo veel mogelijk gecombineerd met maatregelen gericht op kwantitatief en/of kwalitatief beheer van het grondwater. Tevens streeft men bij gebiedsgericht beheer naar optimale benutting van de potentie van het grondwater voor diverse gebruiksvormen.

Bij het uitwerken van gebiedsgericht beheer van grondwater in stedelijke gebieden worden de volgende elementen als vertrekpunten gebruikt om tot optimale beheervarianten voor het grondwater in het gebied te komen:

- de huidige en toekomstige inrichting van het beheergebied (dit is het gebied waarop het plan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer betrekking heeft);
- de wet- en regelgeving;
- de eisen die vanuit de (toekomstige) inrichting gesteld worden aan het beheer van grondwater;
- de (potentiële) vraag voor benutting van het grondwater;
- de huidige en gewenste toestand ten aanzien van de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater;
- het vigerende beleid ten aanzien van het beheer en gebruik van het grondwater. Momenteel betreft dit het beleid dat is vastgelegd in de volgende beleidsstukken:
 - » het Waterplan Gelderland 2010-2015;
 - » de Beleidsnota Bodem 2008 (Provincie Gelderland, Gemeente Arnhem, Gemeente Nijmegen);
 - » het voorliggende afwegingskader voor gebiedsgericht grondwaterbeheer.

Al deze elementen worden uitgewerkt in een plan; het gebiedsgericht grondwaterbeheer-plan (GGB-plan)

3. Doel en reikwijdte afwegingskader

Doel

De Gelderse bevoegde gezagen voor de Wet bodembescherming en de Waterwet staan positief tegenover gebiedsgericht beheer van grondwater in stedelijke gebieden.

De huidige sectorale benadering, die gestuurd wordt vanuit de sectorale wet- en regelgeving, kan belemmerend zijn voor de implementatie van gebiedsgericht grondwaterbeheer. Oplossingen die voor het grondwaterbeheer in het beheergebied een vooruitgang betekenen, kunnen bij sectorale toetsing aan de bestaande Gelderse beleidskaders voor bodemverontreiniging en grondwaterkwantiteit als beleidsmatig ongewenst worden beoordeeld. Daarom hebben de bevoegde gezagen behoefte aan een integrale visie op de diverse grondwateraspecten in de plannen voor gebiedsgericht grondwaterbeheer. Dit afwegingskader is ontwikkeld vanuit die behoefte. Het afwegingskader legt vast welke grondwateraspecten in de integrale visie op het grondwater moeten worden uitgewerkt. Dit zijn de volgende aspecten:

- grondwaterkwantiteit;
- grondwaterkwaliteit;
- benutting van grondwater voor warmte- en koude-opslag.

Met de implementatie van het afwegingskader geven de Provincie Gelderland, de Gemeente Arnhem, de Gemeente Nijmegen en de Gelderse waterschappen vanuit de rol als bevoegd gezag voor het grondwater uitvoering aan de afspraken die Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen hebben gemaakt bij ondertekening van het Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties (met name artikel 6). Tevens verwachten deze partijen dat implementatie van het afwegingskader kan bijdragen aan de realisatie van de Rijksdoelstelling ten aanzien van bodemsanering en de klimaatdoelstellingen. De doelstelling voor de bodemsanering luidt: voor alle locaties met historische bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's geldt dat de sanering of beheersing van de verontreiniging uiterlijk in 2015 is gestart. De klimaatdoelstelling luidt: de hoeveelheid broeikasgassen daalt met 30 % ten opzichte van het niveau van 1990. Voorts geven de Gelderse bevoegde gezagen voor de Wet bodembescherming met de vaststelling en implementatie van het afwegingskader uitvoering aan actie 14 van de Beleidsnota Bodem 2008.

Voor de relatie van een gebiedsgerichte aanpak op basis van de Wet bodembescherming (Wbb) en de Waterwet met de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn verwijzen wij naar de Handreiking Gebiedsgericht grondwaterbeheer van het ministerie van VROM. In een van de bijlagen wordt nader ingegaan op de relatie van beide richtlijnen met de Wbb.

Relatie afwegingskader tot sectoraal beleid

Dit afwegingskader beziet grondwaterkwaliteit (bodemverontreiniging), grondwaterkwantiteit en bodemenergie in onderlinge samenhang. Daarbij moet worden geconstateerd dat voor elk van deze aspecten reeds sectorale wetgeving bestaat. Deze sectorale wetten hebben ieder een eigen toetsingskader, waarbij in meer of mindere mate rekening gehouden kan worden met andere belangen. Voor bodemsanering geldt dat de huidige Wet bodembescherming, en de daarop

gebaseerde Gelderse Beleidsnota Bodem 2008, uit gaat van een gevalsbenadering, maar dat een gezamenlijke aanpak van meerdere gevallen van bodemverontreiniging wel mogelijk is. De afweging die plaats moet vinden bij een (gebiedsgerichte)aanpak van een bodemverontreiniging is weergegeven in artikel 38 van de Wbb en uitgewerkt in de Beleidsnota Bodem 2008 (paragraaf 3.4 en 3.5). Voor grondwatersaneringen vormt de methode ROSA II daarbij een belangrijk instrument. Voor grondwaterkwantiteit en voor bodemenergieprojecten waarbij grondwater een rol speelt, vormde in het verleden de Grondwaterwet het toetsingskader. Per medio december 2009 is de Waterwet hiervoor in de plaats getreden. In het Waterplan (2010-2015) is het strategisch grondwaterbeheer opgenomen. Tevens is daarin het operationele beleid opgenomen voor die onttrekkingen waarvoor de Provincie bevoegd gezag is.

Dit Afwegingskader wil echter verder gaan dan de hierboven weergegeven sectorale toetsingskaders. Naast de sectorale uitgangspunten dient er een integrale benadering van de gebiedsproblematiek plaats te vinden, waarbij de grondwaterdoelen in onderlinge samenhang moeten worden gezien, door het uitspreken van ambities. Daarbij vindt uitwerking van de ambities plaats in een GGB-plan waarin maatregelen zijn voorzien, waarmee de gestelde doelen kunnen worden gerealiseerd. Dit Afwegingskader is daarmee enerzijds een verdere invulling van de beleidsruimte die er is op basis van de hiervoor genoemde sectorale wetgeving. Anderzijds biedt het een kader waaraan een gebiedsafweging moet voldoen. Hiermee willen de bevoegde gezagen voor het grondwater initiatiefnemers uitnodigen, motiveren en faciliteren om waar nodig een stap verder te gaan dan op basis van een sectorale aanpak noodzakelijk is, om zo de gekozen ambities te realiseren en een step forward te bereiken voor het grondwater.

Bij de toetsing van een GGB-plan zullen de bevoegde gezagen rekening houden met de gemaakte keuzes gebaseerd op het afwegingskader. Dit neemt niet weg dat voor een instemming met het plan door het bevoegd gezag aan alle eisen van de desbetreffende sectorale wetgeving moet worden voldaan. Het afwegingskader is gebaseerd op de hoofdlijnen van de sectorale wetgeving en bevat geen uitputtende opsomming van deze regelgeving. Het afwegingskader is echter zo opgesteld dat ook de keuze voor het ambitieniveau laag voldoet aan de (minimale) wettelijke eisen.

Reikwijdte Afwegingskader

Het afwegingskader biedt (nog) geen handvatten voor een integrale toetsing van de bovengenoemde grondwater-gerelateerde bodemthema's aan andere bodemthema's¹ die al dan niet een relatie met grondwater kunnen hebben. Ook een nog bredere afweging van meerdere milieuthema's wordt (nog) niet door dit afwegingskader ondersteund. Wij sluiten echter een dergelijke uitbreiding op het voorliggende afwegingskader in de toekomst niet uit. Tot die tijd werken de betrokken bevoegde gezagen met het voorliggende afwegingskader en doen daarmee ervaring op met integraal werken ten aanzien van de diverse grondwateraspecten.

Indien er gemeentelijk of provinciaal beleid geldt ten aanzien van andere ondergrondaspecten dan de grondwateraspecten waar dit Afwegingskader betrekking op heeft, dienen de initiatiefnemers bij

¹ Voorbeelden van bodemthema's zijn 'bodemdaling', 'afdekking', 'archeologische waarden', 'grondverzet'. Zie www.bodemambities.nl voor meer informatie over bodemthema's en de mogelijke ambities daarvoor.

het opstellen van hun GGB-plannen rekening te houden met dat beleid, zodanig dat het GGB-plan niet in strijd is daarmee. Bij voorkeur dient het GGB-plan zodanig van inhoud te zijn dat het positief uitwerkt voor overig bestaand beleid voor de ondergrond.

Het is van belang dat initiatiefnemers van GGB-plannen de bovengrondse belangen (economie, ruimtelijke ontwikkeling, etc.) betrekken bij de ontwikkeling van het GGB-plan in verband met de realiseerbaarheid van het plan. Het afwegingskader bevat (nog) geen handvatten voor de afweging tussen ondergrond-belangen en bovengrond-belangen.

4. Kern afwegingskader: ambitieniveaus

Uitgangspunt van het afwegingskader is dat initiatiefnemers verschillende ambities kunnen stellen voor het grondwaterbeheer in het gebied. Die ambities zijn afhankelijk van de plannen en ambities voor de inrichting van het gebied en voor het gebruik van het grondwater in het gebied. Daarnaast zullen de ambities ook bepaald worden door de beschikbare financiële middelen en de technische randvoorwaarden.

Het voordeel van het denken vanuit ambities is dat dit goed aansluit bij de bestuurlijke denkwijze. Het denken vanuit ambitieniveaus gaat uit van kansen, en wordt dus niet gedomineerd door een focus op beperkingen. Werken vanuit ambitieniveaus schept daardoor ruimte voor creativiteit en een proactieve opstelling. Ook biedt het denken vanuit ambities ruimte voor flexibiliteit op maatregelenniveau.

Het ambitieniveau wordt voor ieder sectoraal grondwateraspecten afzonderlijk bepaald. Het gaat daarbij om de grondwateraspecten wko, grondwaterverontreiniging en grondwaterkwantiteit. Hierbij zijn drie ambitieniveaus onderscheiden:

- **Ambitieniveau LAAG:**
Dit ambitieniveau is vanuit het sectorale beleid hetgeen wettelijk gezien minimaal nodig is, doch dit is vanuit een intergrale gebiedsgerichte optiek niet gewenst (grondwaterkwantiteit en grondwaterkwaliteit) of gaat uit van een benutting van het grondwater voor warmte-koude-opslag die lager is dan de huidige praktijk.
- **Ambitieniveau HOOG:**
Dit ambitieniveau staat voor een stap voorwaarts ten opzichte van de huidige situatie (grondwaterkwantiteit en grondwaterkwaliteit) of voor een optimale benutting van het grondwater voor warmte-koude-opslag.
- **Ambitieniveau MIDDEN:**
Het ambitieniveau tussen het niveau LAAG en niveau HOOG. Dit staat voor 'stand still' (grondwaterkwantiteit en grondwaterkwaliteit) of voor minder benutting van het grondwater voor warmte-koude-opslag dan in potentie mogelijk is, maar meer dan de huidige praktijk is.

Tabel 4.1 beschrijft de uitwerking van deze drie ambitieniveaus voor de drie aangegeven grondwaterbelangen.

Inzet bevoegde gezagen: vooruitgang grondwaterbeheer op gebiedsniveau

De inzet van de bevoegde gezagen Wbb en Waterwet is dat gebiedsgericht grondwaterbeheer moet leiden tot een verbetering van het grondwaterbeheer in het gebied waar dit beheer wordt ingesteld. Gebiedsgericht grondwaterbeheer moet dus op gebiedsniveau leiden tot een ‘plus’ voor het grondwaterbeheer. Deze inzet wordt als volgt vertaald naar de ambitieniveaus:

Keuze voor een LAAG ambitieniveau is toegestaan voor maximaal één grondwateraspect, mits men voor een of twee van de overige grondwateraspecten in het gebied kiest voor een HOOG ambitieniveau.

Van de initiatiefnemers van GGB-plannen verwachten de bevoegde gezagen Wbb en Waterwet dat zij voor alle drie genoemde grondwateraspecten onderzoeken wat het hoogst haalbare ambitieniveau is. De Wbb en de Waterwet verwachten een maximale inspanning van de initiatiefnemers om negatieve effecten zo mogelijk te voorkomen of op te heffen (artikel 38 Wbb en artikel 6.4 Waterwet).

De bevoegde gezagen zullen de samenwerking met de initiatiefnemers zoeken om te stimuleren dat het gebiedsgerichte beheer leidt tot een gewenste verbetering voor het grondwaterbeheer.

Tabel 4.1 Ambitieniveaus op schaalniveau van een beheergebied.

Grondwater aspect	Ambitieniveau LAAG	Ambitieniveau MIDDEN	Ambitieniveau HOOG
Bodemenergie (WKO)	<p>In ontwikkelingsgebieden waar nu of in de toekomst een grote warmte- en koudevraag is: Toepassing van WKO op minder dan 1/3 van het bruto vloeroppervlak (BVO) van de ontwikkeling dat geschikt is voor aansluiting op WKO.</p> <p>Inefficiënt ondergronds ruimtegebruik door bodemenergie en enige temperatuursverandering buiten het hydraulische invloedsgebied van de WKO, die geen invloed heeft op overige gebruiksfuncties is beperkt toegestaan</p>	<p>In ontwikkelingsgebieden waar nu of in de toekomst een grote warmte- en koudevraag is: Toepassing van WKO 1/3 tot 2/3 van het bruto vloeroppervlak (BVO) van de ontwikkeling dat geschikt is voor aansluiting op WKO</p> <p>Efficiënt ondergronds ruimtegebruik door bodemenergie en geen temperatuursverandering buiten het hydraulische invloedsgebied van de WKO</p>	<p>In ontwikkelingsgebieden waar nu of in de toekomst een grote warmte en koudevraag is: Toepassing van WKO op meer dan 2/3 van het bruto vloeroppervlak (BVO) van de ontwikkeling dat geschikt is voor aansluiting op WKO</p> <p>Efficiënt ondergronds ruimtegebruik door bodemenergie en geen temperatuursverandering buiten het hydraulische invloedsgebied van de WKO</p>
Grondwater verontreiniging	<p>Bescherming kwetsbare objecten. Zodra bedreiging van deze objecten wordt geconstateerd (streefwaardeoverschrijding of een andere onderbouwde signaalwaarde) dient de gebiedsbeheerder het faalscenario in werking te laten treden, zodat de bedreiging van het kwetsbare object wordt weggenomen of indien dat niet mogelijk is, wordt beheerst.</p>	<p>Ambitieniveau LAAG aangevuld met Stand still, gedefinieerd als: Stand still op rand van het gebied + alleen in aangewezen deelgebieden achteruitgang van de kwaliteit + in overige deelgebieden stand still.</p>	<p>Ambitieniveau MIDDEN aangevuld met Step forward, ook indien dat niet in samenloop kan. Op termijn afname van de beheerinspanning, eventueel door verkleining van het beheergebied.</p>
Grondwater kwantiteit	<p>Acceptabele effecten: Gebruik grondwater is effectief. Geringe acceptabele negatieve effecten op landbouw, natuur, bebouwing en/of archeologie. Enige beïnvloeding zoet-zout grensvlak, maar geen aantasting zoetwatervoorraden.</p>	<p>Stand still: Gebruik grondwater is efficiënt en effectief. Geen positieve dan wel negatieve effecten op waterhuishoudkundige situatie bij natuur (HEN- en SED-wateren) en bebouwing. Geen beïnvloeding zoet-zout grensvlak van betekenis.</p>	<p>Step forward: Gebruik grondwater is efficiënt en effectief. Positieve effecten op plaatsen waar de waterkwantiteit niet voldoet aan de eisen vanuit de functie: verminderen wateroverlast bebouwd gebied; verminderen knelpunten watervoerendheid HEN- en SEDwateren; verminderen verdroging natte natuurgebieden. Geen negatieve effecten op één van de bovengenoemde functies. Geen beïnvloeding zoet-zout grensvlak van betekenis.</p>

Toelichting tabel 4.1:

- 1) Indien in de ontwikkelingsgebieden met een grote warmte- en koudevraag binnen het beheergebied in belangrijke mate wordt voorzien in deze vraag door restwarmte of bio-energie, of indien de potentie voor WKO zeer gering is binnen het beheergebied, wordt het aspect bodemenergie niet betrokken bij de beoordeling van het plan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer.
- 2) Bij de indeling van de ambities voor benutting van grondwater voor warmte-koude-opslag worden gesloten WKO-installaties in principe niet betrokken, tenzij aangetoond wordt dat er een relatie is tussen gesloten WKO-installaties en de kwantiteits- of kwaliteitsaspecten van het grondwaterbeheer. Als die relatie wordt aangetoond staan de bevoegde gezagen open voor een dialoog hierover, op basis waarvan mogelijk dit afwegingskader zal worden herzien.
- 3) De kwetsbare objecten zijn beschreven in bijlage 3.
- 4) Artikel 38 van de Wet bodembescherming schrijft voor dat het risico van de verspreiding van verontreinigende stoffen zoveel mogelijk moet zijn beperkt. Keuze voor een LAAG ambitieniveau ten aanzien van de grondwaterverontreiniging vereist een goede onderbouwing waaruit moet blijken dat het gebiedsgerichte beheer van de verontreiniging niet strijdig is met artikel 38 Wbb. Deze onderbouwing dient in nauw overleg met het bevoegd gezag Wet bodembescherming te worden voorbereid.
- 5) de genoemde signaalwaarde kan per kwetsbaar object verschillen (zie bijlage 3). Voor kwetsbare objecten die een relatie hebben met natuur is een overschrijding van de streefwaarde voor bijvoorbeeld zink minder belastend dan een verhoogd nitraat-gehalte (waarvoor geen streefwaarde is vastgesteld)
- 6) Met samenloop wordt bedoeld het parallel laten lopen van verschillende maatschappelijke processen bijvoorbeeld een bodemsanering in combinatie met het grondwerk nodig voor bouwwerkzaamheden
- 7) Met bruto vloeroppervlak wordt bedoeld de som van het vloeroppervlak van alle binnenruimten die behoren tot het gebouw (voor een uitgebreide definitie zie NEN 2580)
- 8) Efficiënt gebruik betekent dat voor het beoogde doel zo weinig mogelijk grondwater (gebaseerd op de huidige stand van de techniek) wordt gebruikt.
- 9) Effectief gebruik betekent dat de doelstelling voor dit gebruik wordt bereikt door de inzet van grondwater.

5. Voorbereiding van GGB-plannen

Bij de voorbereiding van GGB-plannen gelden de inhoudelijke en procesmatige aandachtspunten zoals die in dit hoofdstuk zijn aangeduid.

Afbakening van het beheergebied waarop het plan betrekking heeft

Als eerste stap wordt de begrenzing van het beheergebied bepaald. Dit gebeurt aan de hand van de criteria in bijlage 1.

Met het vaststellen van de begrenzing is duidelijk, welke belangen binnen het beheergebied spelen, welke partijen daardoor bij het opstellen van het plan betrokken moeten worden en welke onderdelen binnen het plan uitgewerkt moeten worden.

Afstemming met belanghebbende partijen en bevoegde gezagen

Bij de voorbereiding van een GGB-plan dient de initiatiefnemer af te stemmen met de partijen die een belang hebben bij het grondwaterbeheer in het betreffende beheergebied. Dit zijn in ieder geval de gemeente, het waterschap en de provincie. Ook drinkwaterbedrijven, relevante broneigenaren, andere bedrijven die grondwater gebruiken of natuurbeheerinstanties kunnen een belang hebben bij het grondwaterbeheer binnen het beheergebied. Indien dit het geval is, dienen ook deze instanties of bedrijven betrokken te worden bij de ontwikkeling van het plan. De bevoegde gezagen voor de Waterwet en de Wbb zullen tevens vanuit hun rol als bevoegd gezag moeten worden betrokken in het voorbereidingstraject van GGB-plannen.

Inhoud van het GGB-plan

In een plan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer beschrijft de initiatiefnemer ambities en maatregelen ten aanzien van de te realiseren grondwaterhuishouding, grondwaterkwaliteit en benutting van het grondwater voor warmte-koude-opslag binnen het beheergebied. De ambitieniveaus worden per grondwateraspect op de schaal van het hele beheersgebied in het GGB-plan vastgelegd. De mogelijke ambitieniveaus per grondwateraspect zijn vastgelegd in hoofdstuk 4 van dit afwegingskader.

In het GGB-plan beschrijft de initiatiefnemer de afwegingen die ten grondslag liggen aan de keuze van de ambitieniveaus voor het gebied. Daartoe wordt in het GGB-plan de afweging van verschillende varianten voor het grondwaterbeheer in het gebied beschreven. Deze varianten bestaan uit een set van ambities, doelstellingen (doelstelling is in dit verband een concrete uitwerking van de ambities) en maatregelen, waarbij aangegeven is waar deze maatregelen zijn gepland. Van iedere beheervariant worden de bijbehorende ambitieniveaus voor de diverse grondwateraspecten en de bijbehorende maatregelen in het GGB-plan aangegeven. Om te komen tot beheervarianten werkt de initiatiefnemer in het GGB-plan de volgende aspecten in globale zin uit:

- Grondwaterkwantiteitsaspecten binnen het beheergebied:
 - » Opbouw van de ondergrond en de grondwaterstroming (ook in relatie tot oppervlaktewaterbeheer);
 - » Voor welke functies is het grondwater van belang;

- » Welke eisen stellen die functies aan het grondwaterbeheer;
 - » Welke gebruiksvormen van het grondwater zijn waar aanwezig of worden verwacht;
 - » Waar wordt hoeveel grondwater onttrokken (m³/jaar);
 - » Wat zijn de kwantitatieve effecten van de grondwateronttrekkingen;
 - » Effectiviteit en efficiëntie van de voorgenomen grondwatermaatregelen, met het oog op het vigerend waterbeleid van het huidige Waterplan (2010-2015). Gemotiveerd afwijken van dit beleid op basis van de uitgevoerde analyse is mogelijk, mits de doelstelling nog passend is binnen ambitieniveau LAAG van dit afwegingskader (zie hoofdstuk 4).
 - » Voorzienbare toekomstige ontwikkelingen.
- Grondwaterverontreinigingen binnen het beheergebied:
 - » Inventarisatie (potentiële) bronlocaties van verontreinigingspluimen in het grondwater binnen het beheergebied;
 - » Grens tussen brongebied en beheergebied (= pluimgebied), zie hiervoor de richtlijnen in bijlage 1;
 - » Huidige concentraties en verspreiding van de verontreinigingen in het grondwater binnen het beheergebied;
 - » Verwachte toekomstige verspreiding van de verontreinigingen in het grondwater binnen het beheergebied op basis van grondwaterstroming, adsorptie en afbraak;
 - » Mogelijke beheer- of saneringsmaatregelen om grondwaterverontreiniging in het beheergebied te doen afnemen of te beheren en de verwachte effecten daarvan op de toekomstige verspreiding van de verontreinigingen in het grondwater.
- Benutting van grondwater voor warmte-koude-opslag:
 - » Beschrijven van de ambities voor benutting van het grondwater voor warmte-koude-opslag op basis van:
 - Inzicht in de potentie van de ondergrond voor WKO (kanskaart);
 - Inzicht in ontwikkelingsgebieden met (toekomstige) mogelijkheden voor WKO gezien grote warmte- en koudevraag;
 - » Strategie (technisch en organisatorisch) voor optimalisatie van toepassing van WKO in toekomstige (her)ontwikkelingsgebieden met een grote warmte- en koude-vraag. Te denken valt aan organisatorische maatregelen (wie wordt de vergunninghouder) en andere stimuleringsmaatregelen. Daarnaast bevat de strategie ook de beschrijving van de (her)ontwikkelingsgebieden waarvoor een Masterplan WKO is vastgesteld of zal worden vastgesteld. Dergelijke Masterplannen kunnen ontwikkeld worden wanneer de ruimtelijke planvorming ver genoeg gevorderd is, namelijk zodra er inzicht is in de aantallen en typen gebouwen en de locaties daarvan binnen de (her)ontwikkelingslocatie;
 - » Strategie voor combinatie van benutting van grondwater voor WKO en sanering of beheersing van de verontreinigingspluimen in het grondwater.

Hierboven staan alle relevante inhoudelijke aspecten. De Wbb en de Waterwet kennen daarnaast ook nog een aantal vormvereisten. Bijlage 2 biedt een compleet overzicht van beiden.

De initiatiefnemer kiest één van de ontwikkelde beheervarianten. Bij diens afweging van de verschillende varianten worden onder meer de maatschappelijke behoeften, technische

haalbaarheid en financiële consequenties van de beheervarianten betrokken. De afweging en uiteindelijke keuze van de beheervariant en ambitieniveau worden in het GGB-plan beschreven. Vervolgens werkt de initiatiefnemer de gekozen variant in het plan uit. Desgewenst worden de doelstellingen verschillend uitgewerkt naar deelgebieden van het beheergebied.

Het plan geeft tenslotte ook een beschrijving van het informatiebeheer. Tijdens het beheer zal actueel inzicht aanwezig moeten zijn van nieuwe ontwikkelingen binnen het gebied, informatie afkomstig uit de monitoring, verleende vergunningen en uitgevoerde saneringen. Ook kan in het plan een planning zijn opgenomen welke onderdelen op welk tijdstip gedetailleerd worden uitgewerkt. Gebiedsgericht beheer brengt namelijk een geleidelijke groei in inzicht met zich mee, die soms een latere detaillering kunnen rechtvaardigen. Blijkt dat de situatie sterkt afwijkt van de beschreven situatie in het plan dan is actualisatie of zelfs heroverweging van het GGB-plan noodzakelijk.

6. Werking afwegingskader

Het afwegingskader zal worden gebruikt om een GGB-plan op te stellen. Dit hoofdstuk beschrijft ten eerste de relatie tussen dit plan en de verschillende beschikkingen op grond van Waterwet en de Wet bodembescherming en ten tweede de relatie tussen dit plan en plannen met een kleiner schaalniveau (Masterplannen WKO).

Het bevoegde gezag Wet bodembescherming (Wbb) zal het Gbb-plan behandelen als saneringsplan in de zin van de Wbb. Bij de instemming met het GGB-plan geeft het bevoegd gezag op grond van de Wet bodembescherming een beschikking ‘instemming saneringsplan’ af, waarin het bevoegd gezag instemt met de beheer- of saneringsdoelstelling(en per deelgebied) en de maatregelen die in het plan worden opgenomen om deze doelstelling(en) te behalen. Het bevoegd gezag kan voorwaarden aan dit plan verbinden.

Na instemming met een plan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer door het bevoegde gezag Wet bodembescherming zal dat plan mede fungeren als toetsingskader voor vergunningaanvragen op grond van de Waterwet binnen het beheergebied waar het plan betrekking op heeft. Daarmee bepaalt het plan voor het beheergebied de interactie tussen de Gelderse beleidskaders voor grondwater. Voor saneringsinitiatieven gericht op bronlocaties binnen het beheergebied door andere instanties dan de initiatiefnemer biedt de Wbb zelf (in artikel 38) voldoende aanknopingspunten om de aanpak af te stemmen met de inhoud van het GGB-plan.

Het afwegingskader biedt aan initiatiefnemers de kans om een plan voor gebiedsgericht beheer te laten opstellen. Het afwegingskader leidt niet tot een verplichting om plannen voor gebiedsgericht grondwaterbeheer te ontwikkelen.

De initiatiefnemer zal een deel van de maatregelen uit het GGB-plan direct starten nadat het bevoegd gezag Wbb heeft ingestemd met het GGB-plan als saneringsplan in de zin van Wbb. De direct te starten maatregelen betreffen in ieder geval de uitvoering van het monitoringsprogramma

en - indien van toepassing - ook plaatselijke gebiedsgerichte (extensieve) sanerings- of beheermaatregelen. Voor het overige deel bepalen voornamelijk ruimtelijke en economische ontwikkelingen binnen het beheergebied op welk tijdstip en voor welke (ontwikkelings)locaties of deelgebieden plannen en vergunningaanvragen ter uitwerking van het GGB-plan worden voorbereid en ter beoordeling aan het betreffende bevoegde gezag worden voorgelegd. Dergelijke uitwerkingen van het GGB-plan bestaan uit (een combinatie van):

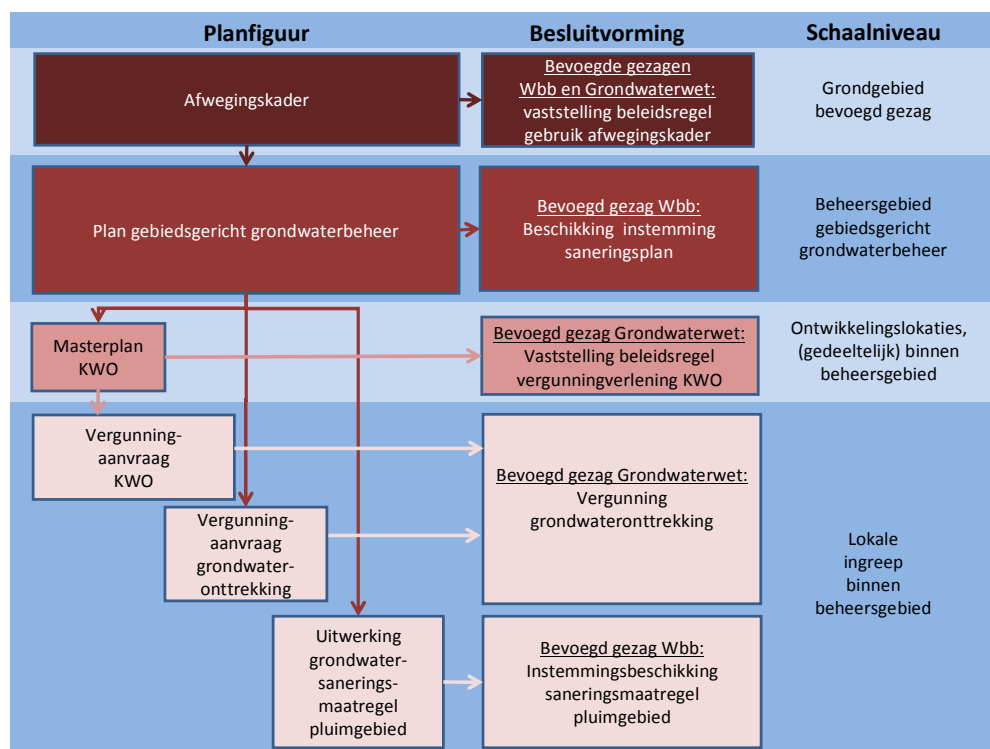
- Masterplannen WKO: voor ontwikkelingslocaties (bijvoorbeeld voor nieuw te bouwen woningbouwlocaties, kantorenparken, bedrijfsterreinen of kassencomplexen), waarvan de planvorming wordt voorbereid, dienen Masterplannen WKO te worden opgesteld om te komen tot optimale verdeling van de ondergrond voor WKO-installaties. Indien er voor het gereed komen van het GGB-plan reeds door de gemeente vastgestelde Masterplannen WKO bestaan kan het GGB-plan naar die Masterplannen verwijzen.
- Vergunningaanvragen voor individuele of collectieve WKO-installaties.
- Sanerings- of beheermaatregelen voor individuele locaties of clusters van locaties.
- Vergunningaanvragen voor grondwateronttrekkingen.

Het tijdstip van indienen van deze plannen en aanvragen is divers. Voor saneringsplannen kunnen er eisen vanuit de Wet bodembescherming van toepassing zijn. Als er sprake is van een geval van ernstige bodemverontreiniging waarvan is vastgesteld dat sanering spoedig noodzakelijk is, is het uiterlijke tijdstip van indienen van een saneringsplan vastgelegd in de beschikking 'ernst en spoed' op basis van artikel 29 en 37 van de Wet bodembescherming. Indien een GGB-plan reeds voorziet in een sanering van het deel van het geval dat gelegen is binnen het beheergebied, kan de saneringsaanpak van het geval dat spoedig moet worden gesaneerd zich richten op het deel van het geval in het brongebied.

Ook het schaalniveau van deze plannen en aanvragen is divers. Het schaalniveau loopt uiteen van grote ontwikkelingslocaties die een deel van het beheergebied bestrijken tot individuele percelen waarop een onttrekking of WKO-installatie wordt gepland.

Figuur 6.1 geeft een overzicht van de verschillende planfiguren, de besluiten die de bevoegde gezagen Wet bodembescherming (Wbb) en Waterwet daarover nemen, en het schaalniveau waarop deze planfiguren en overheidsbesluiten betrekking hebben.

Figuur 6.1. Overzicht planfiguren, besluitvorming en schaalniveau gebiedsgericht grondwaterbeheer

7. Kansen gebiedsgericht grondwaterbeheer

Diverse partijen kunnen initiatief nemen om gebiedsgericht grondwaterbeheer te ontwikkelen en in te stellen voor het gebied waarvan zij gebruiker zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan gemeenten, waterschappen, projectontwikkelaars of een cluster van bedrijven dat een industrie- of bedrijfs-terrein beheert. Gezien de voorbereiding die nodig is en de kosten die gemoeid zijn met het gebiedsgerichte beheer zal een initiatiefnemer alleen hiertoe overgaan als de voordelen opwegen tegen de investering. De voordelen van gebiedsgericht grondwaterbeheer kunnen aan de initiatiefnemer ten goede komen, maar ook aan andere (grondwater)gebruikers in het beheergebied.

De potentiële voordelen van gebiedsgericht grondwaterbeheer zijn:

1. Opheffen van wateroverlast of watertekort in combinatie met nuttig gebruik van het grondwater;
2. Combinatie van maatregelen voor het beheren dan wel saneren van grondwaterverontreiniging met andere gebruiksvormen van het grondwater (bijvoorbeeld met gebruik van het opgepompte grondwater voor WKO of voor bedrijfsprocessen);
3. Gunstige voorwaarden binnen het beheergebied voor sanering van de bovengrond op de bronlocaties, door het voorzien in een aanpak voor de pluim. Het beheer van de grondwaterverontreinigingspluimen wordt bij een beherende instantie gelegd².
4. De effectiviteit van de maatregelen gericht op de pluim hebben een grote onzekerheid. De verantwoordelijkheid voor de sanering van de pluim en de daarbij behorende onzekerheid wordt met een GGB-plan weggenomen. De sanering van brongebieden is doorgaans met veel minder onzekerheden omgeven dan de aanpak van de pluimgebieden. Door een afzonderlijke aanpak van de brongebieden mogelijk te maken, zal de sanering van de brongebieden door eigenaren en veroorzakers naar verwachting versnellen. Hierdoor zal de nalevering vanuit de verontreinigingsbronnen naar het grondwater versneld worden afgebouwd. Daarmee zal gebiedsgericht grondwaterbeheer bijdragen aan de Rijksdoelstelling om gevallen van historische bodemverontreiniging waarvan de sanering met spoed moet worden uitgevoerd voor 2015 te saneren of te beheren. Er ontstaan daarmee gunstige voorwaarden voor een trendomkering van de verontreinigingssituatie binnen het gebied;
5. Een kostenbesparing voor projectontwikkelaars en bedrijven, doordat de kosten voor het opnemen van een pluim in een systeem van gebiedsgericht beheer veel lager zijn dan de kosten voor sanering van een individuele pluim.
6. Het opheffen van de voornaamste belemmering voor aan- en verkoop en voor herinrichting van verontreinigde locaties binnen het beheergebied, omdat de onzekerheden waarmee de pluimsaneringen zijn omgeven door gebiedsgericht beheer zijn verminderd. Hiermee kan gebiedsgericht grondwaterbeheer bijdragen aan het vergroten van investeringen in het gebied, omdat de risico's kleiner zijn.
7. Optimale benutting van het grondwater voor WKO en daarmee het leveren van een bijdrage aan de klimaatdoelstellingen.

Om te komen tot gebiedsgericht grondwaterbeheer stelt de initiatiefnemer in overleg met de belangrijkste belanghebbenden een plan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer op. In dit plan legt de initiatiefnemer de doelstellingen vast ten aanzien van de bovengenoemde grondwateraspecten (benutting en beheer). Daarnaast beschrijft de initiatiefnemer in het plan welke maatregelen ingezet zullen worden om deze doelstelling te bereiken (zie hiervoor hoofdstuk 5).

² De initiatiefnemer zal veelal ook optreden als beherende instantie. Vaak zal dit een overheid zijn, maar dit kan ook een bedrijf zijn of bijvoorbeeld een stichting of vennootschap waarin bedrijven en/of overheden zich hebben verenigd voor het uitvoeren van het gebiedsgerichte grondwaterbeheer. Ten aanzien van de initiatiefnemer geldt het Gelderse beleid ten aanzien van financiële zekerheidstelling bij saneringen, zoals dat is vastgelegd in de Beleidsnota Bodem 2008 van Provincie Gelderland, Gemeente Arnhem en Gemeente Nijmegen (zie pag. 55 van Deel 2 'Uitvoering en toetsing').

8. Beperking potentiële risico's voor initiatiefnemer

Het instellen van gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreinigingen kan gepaard gaan met zekere risico's voor de initiatiefnemer. Deze risico's zijn vooral gelegen in de verplichtingen die de initiatiefnemer aangaat ingevolge de Wbb. De initiatiefnemer wordt beschikkinghouder voor het beheer van de grondwaterverontreinigingen binnen het beheergebied. In het plan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer legt de initiatiefnemer de doelstellingen voor beheer dan wel sanering van de grondwaterverontreinigingen in het beheergebied vast. Na instemming met het gebiedsplan als zijnde een saneringsplan op grond van artikel 39 van de Wbb wordt de initiatiefnemer verantwoordelijk voor de realisatie van de doelstelling ten aanzien van het beheer van de grondwaterverontreinigingen in het gebied.

De risico's zijn door de initiatiefnemer via drie benaderingen te beperken:

- a. door het stellen van haalbare beheerdoelstellingen;
- b. door het maken van afspraken met de eigenaren van verontreinigde terreinen over afkoop van sanering van de grondwaterverontreiniging;
- c. door het maken van afspraken met de eigenaren van verontreinigde terreinen en andere potentiële initiatiefnemers van bodemsanering binnen het gebied, over het tijdstip en de mate van sanering van de bovengrond.

Ad a) Haalbare doelstellingen.

De doelstellingen op het niveau van het beheergebied gelden voor het gehele gebied. Deze doelstellingen moeten daarom zodanig worden gesteld, dat deze met de voorgenomen maatregelen haalbaar zijn binnen het gehele beheergebied. Veelal zal het plan een strategie kennen waarin elk deelgebied een specifieke rol heeft in het behalen van de ambities. Zo zullen de natuurambities doorgaans niet in de industriegebieden worden gehaald en de waterkwaliteitsambities zullen zelden in gebieden worden gehaald die nu geen verontreiniging kennen. Het is van belang dat de initiatiefnemer een niveau kiest waarbij zoveel mogelijk ambities kunnen worden bereikt en vervolgens dat de doelstellingen die per deelgebied worden gekozen ook redelijkerwijs kunnen worden bereikt.

Ad b) Afspraken over afkoop saneringsplicht grondwaterverontreiniging met eigenaren verontreinigde terreinen.

Voor gevallen van ernstige bodemverontreiniging waarbij spoedige sanering noodzakelijk is, geldt een saneringsplicht die binnen afzienbare tijd moet worden nagekomen. De veroorzaker, de eigenaar, of de erfpachter is met het juridisch instrumentarium op grond van de Wbb door het bevoegd gezag mogelijk aan te spreken voor de sanering. Ook kan het zijn dat een ander dan de hiervoor genoemde partijen voornemens is om tot sanering over te gaan, bijvoorbeeld een projectontwikkelaar in het kader van herontwikkeling van de locatie. Sommige van dit soort gevallen dienen spoedig te worden gesaneerd op grond van verspreidingsrisico's en liggen binnen het gebied dat wordt beheert. De initiatiefnemer van het gebiedsgericht grondwaterbeheer kan

aanbieden om het grondwaterprobleem van deze eigenaren en initiatiefnemers te betrekken in zijn aanpak. Hiertoe kan hij met partijen overeenkomsten sluiten waarin wordt vastgelegd welke vergoeding de initiatiefnemer krijgt voor het overnemen van de verantwoordelijkheid voor beheer van de grondwaterverontreinigingspluimen.

Ad c) Afspraken over sanering bovengrond met eigenaren van verontreinigde terreinen en andere potentiële initiatiefnemers van bodemsanering binnen het gebied.

Uitgangspunt voor het instellen van gebiedsgericht beheer van grondwater met omvangrijke verontreinigingen is dat nalevering van verontreinigingen vanuit de bovengrond (vanuit individuele gevallen) moet worden beperkt / beëindigd. Er moet sprake zijn van vermindering van de nalevering vanuit de bron door preventie en bronaanpak.

Om deze vermindering van de nalevering te realiseren zullen de verontreinigingsbronnen in de bovengrond gesaneerd moeten worden. Daarbij zal niet altijd volstaan kunnen worden met een functiegerichte sanering van de bronnen in de bovengrond, maar zal veelal een verdergaande sanering nodig zijn. Daarbij moet volgens artikel 38 Wbb de verspreiding en de nazorg worden beperkt.

De initiatiefnemer van gebiedsgericht grondwaterbeheer is dus voor het behalen van de beheerdoelstellingen (mede) afhankelijk van de saneringsmaatregelen voor de verontreinigingsbronnen in de bovengrond die veelal door derden uitgevoerd zullen worden. Om garanties te hebben ten aanzien van de haalbaarheid van de beheerdoelstellingen voor het beheergebied, is het raadzaam om als initiatiefnemer van gebiedsgericht grondwaterbeheer overeenkomsten af te sluiten met de eigenaren van verontreinigde terreinen en andere partijen die initiatief kunnen nemen tot sanering van de bovengrond. In deze overeenkomsten worden afspraken vastgelegd over de aanpak en de periode van sanering van de bron. Deze overeenkomsten laten onverlet dat de saneerder voor de start van een bodemsanering altijd goedkeuring van het bevoegde gezag Wbb voor het (deel)saneringsplan dient te verkrijgen.

9. Periodieke evaluatie uitvoering GGB-plannen

Eenmaal per jaar zal een voortgangsoverleg plaatsvinden tussen de initiatiefnemer en de bevoegde gezagen over de uitvoering van het plan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer. De initiatiefnemer dient in beginsel een maal per drie jaar een voortgangsrapportage in bij de bevoegde gezagen voor de Wbb de Waterwet. Daarin wordt aangegeven hoe de voortgang van de maatregelen in het beheergebied is en wat de effecten daarvan zijn het op het beheer en de benutting van het grondwater in het beheergebied is. Indien blijkt dat de gestelde ambities en doelstellingen niet haalbaar zijn, vindt overleg plaats tussen de initiatiefnemer over bijstelling van de ambities en de doelstellingen en/of over het bijstellen van de maatregelen.

10. Evaluatie afwegingskader

Met dit afwegingskader anticiperen de bevoegde gezagen op de verwachte toekomstige indiening van GGB-plannen. Bij de ontwikkeling kon dus nog geen gebruik gemaakt worden van ervaringen met het beoordelen van gebiedsgerichte plannen voor grondwaterbeheer. Na toepassing van het afwegingskader bij het opstellen van de eerste ingediende plannen voor gebiedsgericht grondwaterbeheer zal het afwegingskader geëvalueerd worden door de bevoegde gezagen, waarbij zij ook de laatste ontwikkelingen in de regelgeving zullen betrekken. Bij deze evaluatie zullen ook de initiatiefnemers van deze GGB-plannen worden betrokken.

Bijlage 1. Richtlijnen begrenzing beheergebieden

1. Begrenzing beheergebied gebiedsgericht grondwaterbeheer in verticale richting

Bovengrens

De bovengrens van een beheergebied voor gebiedsgericht grondwaterbeheer (GGB) vormt de grens tussen de brongebieden (van waaruit nalevering optreedt of kan optreden) en het pluimgebied. Het beheergebied GGB heeft alleen betrekking op het pluimgebied.

Het GGB-plan heeft geen betrekking op het brongebied dat als volgt is gedefinieerd:

- Verontreinigingen in de onverzadigde zone (boven de grondwaterstand);
- Verontreinigingen in de smeerlaag, tot een diepte van 1 meter beneden de GLG (Gemiddelde laagste grondwaterstand);
- Verontreinigingen in de verzadigde zone onder de smeerlaag, die gesaneerd moeten worden om nalevering van verontreiniging naar het beheergebied in voldoende mate te beperken. De initiatiefnemer stelt de ondergrens voor. Relevante criteria hierbij zijn:
 - » Potentie voor nalevering vanuit de verontreinigingen in (de bovenzijde van) de verzadigde zone naar het beheergebied, die afhankelijk is van de concentraties en vracht van de verontreiniging in de verzadigde zone en de mobiliteit van deze verontreinigingen;
 - » Mate van interactie van de verontreinigingen in de (bovenzijde van de) verzadigde zone met het beheergebied, die afhankelijk is van de grondwaterstroming, de bodemopbouw en de mobiliteit van de verontreinigingen.

Secundaire bronnen, zoals zaklagen of gebieden met hoge concentraties op grotere diepte, bijvoorbeeld als gevolg van industriële onttrekkingen in het verleden, dienen wel bij de begrenzing te worden betrokken. Deze behoren wel tot het beheergebied en daarmee tot de gebiedsgerichte aanpak van het grondwater in het beheergebied.

Ondergrens

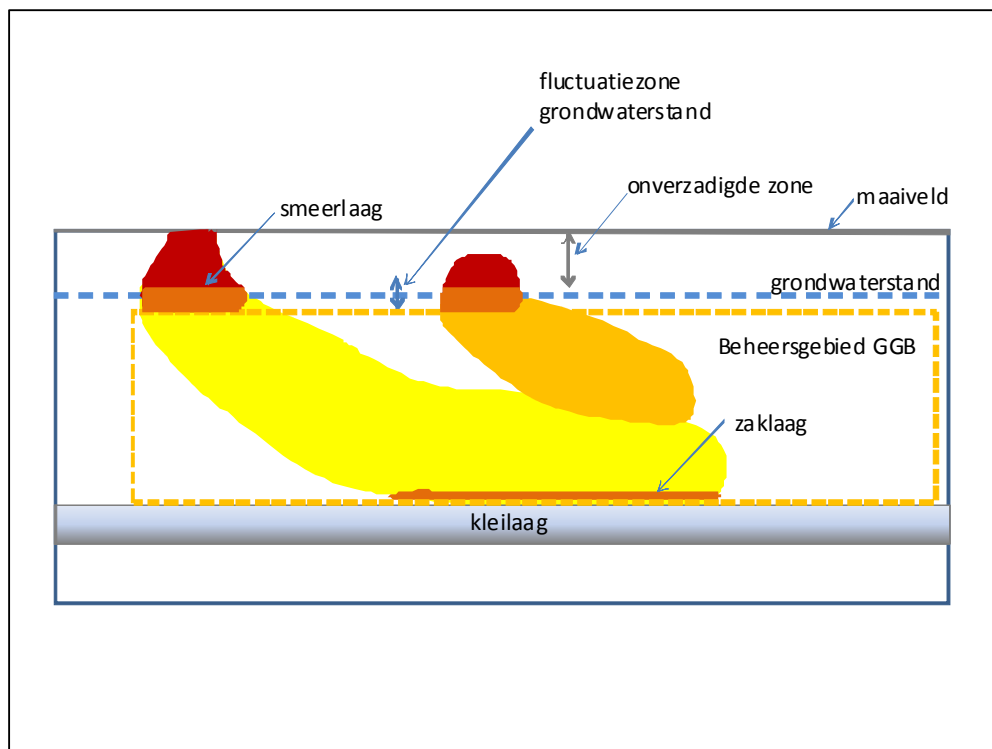
De diepte waarop geen sprake meer is van grondwaterverontreiniging vormt de ondergrens van het beheergebied. In de praktijk zal dit vaak de onderzijde van het watervoerend pakket zijn, waarin nog verontreinigingspluimen aanwezig zijn. In die gevallen waar geen scheidende lagen aanwezig zijn - zoals bijvoorbeeld op de Veluwe - en de verontreiniging tot op grote diepte is verspreid, vormt de geohydrologische basis de uiterste ondergrens van de beheergebieden.

VOCL's hebben de neiging om door het watervoerend pakket te zakken tot op het niveau van de daaronder liggende scheidende laag. Bekend is dat zaklagen nog langdurig blijven naleveren, en daarmee een secundaire bronzone vormen (zie SKB-cahier VOCL). Daarom behoren zaklagen van VOH-verontreinigingen tot het beheergebied.

Figuur 1 geeft een schematische weergave van de verticale begrenzing van een beheergebied, uitgaande van de aanwezigheid van twee bronnen en twee pluimen.

Figuur 1. Schematisch weergave verticale begrenzing beheergebied GGB.

Begrenzing beheergebied GGB in horizontale richting

In horizontale richting heeft het GGB-plan minimaal betrekking op de brongebieden van de aanwezige grondwaterverontreinigingen tot de uiterste grens tot waar verspreiding van deze grondwaterverontreinigingen zou kunnen plaatsvinden. Dit kunnen zijn:

- de waterlopen in een kwelgebied,
- een of meerdere grondwateronttrekkingen

De horizontale begrenzing van het beheergebied kan op grond van de toepassing van de bovenstaande eis verschillend zijn voor verschillende watervoerende pakketten.

De initiatiefnemer kan het beheergebied groter maken dan minimaal is vereist. Dit kan gewenst zijn, indien er buiten dit verspreidingsgebied potenties liggen voor verbetering van het grondwaterbeheer of optimalisatie van het grondwatergebruik.

Bijlage 2. Planeisen voor plannen gebiedsgericht grondwaterbeheer

Tabel 1. Planeisen vanuit de Wet bodembescherming

1.	Aanduiding aanvrager (= initiatiefnemer GGB-plan)
	<ul style="list-style-type: none"> Een rechtspersoon, die voldoet aan de eisen voor financiële zekerheidsstelling bij saneringen (zie voetnoot 1 in hoofdstuk 3). Is beschikkinghouder en eindverantwoordelijk voor behalen milieuhygiënische doelstelling.
2.	Aanduiding begrenzing beheergebied
	<ul style="list-style-type: none"> Begrenzing in verticale en horizontale zin, voor de diverse watervoerende pakketten. Zie richtlijnen in bijlage 1.
3.	Milieuhygiënische doelstelling
	<ul style="list-style-type: none"> Doelstelling: concentratieniveaus die de initiatiefnemer in het beheergebied (en eventueel in de daarin onderscheiden deelgebieden) wil bereiken (zie ook art 38 Wbb). Van maatregelen aangeven of deze eindig of oneindig zijn (wel of niet nazorg nodig). Doelstelling haalbaar formuleren. Verdergaande ambities niet aanduiden als 'doelstelling' maar als 'ambitie'.
4.	Maatregelen
	<ul style="list-style-type: none"> Welke maatregelen worden genomen om te zorgen dat de doelstelling wordt bereikt. De duurzaamheid van de maatregelen. Beschrijven op gebiedsniveau: <ul style="list-style-type: none"> * maatregelen die al bekend zijn: specifiek; * maatregelen die nog niet bekend zijn: in algemene termen.
5.	Terugvalscenario
	<ul style="list-style-type: none"> Welke maatregelen neemt de indiener van het plan als de doelstelling niet wordt gehaald. Actiewaarden
6.	Financiële dekking van de maatregelen
	<ul style="list-style-type: none"> Kosten van de beoogde maatregelen, inclusief kosten voor maatregelen voor het terugvalscenario. Wijze van dekking van de kosten.
7.	Monitoring
	<ul style="list-style-type: none"> Monitoring ingezette maatregelen. Monitoring grondwaterkwaliteit: ijkpunten en ijkmomenten. Periodieke evaluatie voortgang i.r.t. gestelde doelen (beleidscyclus).

Geen planeis, maar optioneel op te nemen in GGB-plan:

8.	Raamprocedure voor onverwachte activiteiten (eventualiteiten)
	<ul style="list-style-type: none"> Procedure beschrijft wat te doen bij losstaande activiteiten in het grondwater (bv. bemalingen, bronneringen voor riolering). Deze activiteiten onderverdelen in 'voorzienbare activiteiten' en 'onvoorzienbare activiteiten'. Raamprocedure beslaat ook de administratieve procedure voor onverwachte activiteiten (meldingen). Raamprocedure is alleen van toepassing op activiteiten die uitgevoerd worden op naam van de initiatiefnemer, omdat de initiatiefnemer de Wbb-beschikking aanvraagt.

Tabel 2. Planeisen vanuit Grondwaterbeheer (Waterwet)

1.	Beschrijving huidig en toekomstig gebruik grondwater.
	<ul style="list-style-type: none"> • Voor welke huidige en toekomstige functies is het grondwater van belang. • Welke eisen volgen daaruit voor het grondwaterbeheer (gewenst grondwaterbeheer). • Welke gebruiksvormen van het grondwater zijn waar aanwezig of worden verwacht. • Waar wordt hoeveel grondwater onttrokken in de huidige situatie (m³/jaar). • Wat zijn daarvan de effecten (effectenstudie).
2.	Maatregelen ter verbetering van grondwaterkwantiteitsaspecten.
	<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijving van de voorgenomen grondwatermaatregelen; • Beschrijving van de verwachte effecten; • Mate van aansluiting van de voorgenomen maatregelen op het vigerende beleid voor grondwaterkwantiteit en op het gekozen ambitieniveau voor de grondwaterkwantiteit. • Beoogde synergie tussen deze maatregelen en de maatregelen ten aanzien van WKO en grondwaterkwaliteit.
3.	Kansenkaart WKO
	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in de potentie van de ondergrond voor WKO.
4.	Potentiële vraaggebieden WKO
	<ul style="list-style-type: none"> • Inzicht in ontwikkelingsgebieden met (toekomstige) mogelijkheden voor WKO gezien grote warmte- en koudevraag.
5.	Masterplan WKO voor ontwikkelingslocaties met grote energievraag
	<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijving van ontwikkelingsgebieden of -locaties waarvoor een Masterplan WKO opgesteld zal worden, met indicatie van de termijn waarop dit per gebied/locatie zal plaatsvinden. • Randvoorwaarden voor WKO met het oog op het bereiken van synergie tussen WKO en sanering of beheersing van de verontreinigingspluimen in het grondwater. • Beoogde juridische status Masterplannen WKO (vaststelling in bestemmingsplan).
6.	Strategie stimulering WKO
	<ul style="list-style-type: none"> • Strategie voor optimalisatie van toepassing van WKO in toekomstige (her)ontwikkelingsgebieden met een grote warmte- en koude-vraag. Te denken valt aan maatregelen ter bevordering van de aanleg van collectieve systemen en andere stimuleringsmaatregelen.

Bijlage 3. Definitie kwetsbare objecten

Als kwetsbare objecten zijn de volgende objecten gedefinieerd (in lijn met de Beleidsnota Bodem 2008 (Provincie Gelderland, Gemeente Arnhem, Gemeente Nijmegen) en de Circulaire bodemsanering 2009):

- Intrekgebieden van de in het kader van de Kaderrichtlijn Water aangewezen grondwaterwinningen bestemd voor menselijke consumptie (25-jaarszone);
- Alle overige continue grondwateronttrekkingen, tenzij het gebruiksdoel niet wordt belemmerd door grondwaterverontreiniging (bijvoorbeeld koelwateronttrekking)³;
- Bodemvolumes, oppervlaktewater/waterbodemplend binnen of onderdeel uitmakend van:
 - » Schelpdierwateren;
 - » Water voor zalm- en karperachtigen;
 - » Natura2000-gebieden.deze maken onderdeel uit van de ten behoeve van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water aangewezen ‘beschermde gebieden’;
- Overige ecologisch waardevolle gebieden (zie Waterplan):
 - » HEN-wateren (Hoogste Ecologische Niveau);
 - » SED-wateren natte natuur (Specifiek Ecologische Doelstelling);
 - » Natte landnatuur;
 - » Ecologische Hoofdstructuur.

De bodem onder woonwijken is niet als kwetsbaar object bestempeld.

³ Bij het opstellen van het GGB-plan dient voor deze onttrekkingen binnen het beheergebied beoordeeld te worden of het gebruiksdoel al dan niet in potentie belemmerd kan worden door de aanwezige verontreinigingen in het grondwater binnen het gebied.

Inspraaknotitie “Afwegingskader Gebiedsgericht Grondwaterbeheer Gelderland”

Juli 2010

Zienswijzen van binnen Gelderland

Hieronder zijn de zienswijzen samengevat en van commentaar voorzien. Het niet cursieve gedeelte is de samenvatting van de zienswijze en het *cursieve* gedeelte is het commentaar.

Zienswijze Gemeente Apeldoorn

Constatering/vraag naar aanleiding van:

- De gemeente Apeldoorn constateert dat met dit integrale afwegingskader plannen voor gebiedsgericht grondwaterbeheer tot stand kunnen worden gebracht. Daarmee kan het afwegingskader bijdragen aan de beleidsdoelstellingen ten aanzien van klimaat, grondwaterkwaliteit en grondwaterkwantiteit.

Eén van de doelstellingen van het afwegingskader is inderdaad een bijdrage leveren aan deze beleidsdoelstellingen en voorziet daarmee, gelet op de zienswijze, in een behoefte.

- H1. De gemeente stelt de vraag of er afspraken kunnen worden gemaakt over een beleidskader dat ook andere beleidsdoelen betreft bij de te maken afweging dan alleen de drie grondwateraspecten die genoemd worden in het afwegingskader.

De beleidsnotitie heet ‘Afwegingskader gebiedsgericht grondwaterbeheer Gelderland’. Het afwegingskader biedt een toetsingskader voor vergunningaanvragen op basis van de Wbb (hierna de Wbb) + en de Waterwet. Dit laat onverlet dat initiatiefnemers bij de opstelling van hun plan andere aspecten kunnen betrekken. Bij de toetsing dient het bevoegd gezag echter binnen de kaders van de betreffende (sectorale) wet te blijven.

- H3. Volgens de gemeente is het gebiedsgericht grondwaterbeheer zeer kwetsbaar, omdat een GGB-plan moet voldoen aan de sectorale wetgeving zoals de Wbb.

Het plan moet in ieder geval voldoen aan de Wbb wanneer het gaat om (een geval van) grondwaterverontreiniging. Binnen de kaders van de Wbb bestaan echter verschillende manieren om tot sanering of beheer van het grondwater over te gaan. Om invulling te geven aan de uiteindelijke sanerings- of beheersvariant kan gebruik worden gemaakt van het afwegingskader. Gemaakte keuzes kunnen hier bovendien mee worden gemotiveerd. Het afwegingskader is zo opgesteld dat tenminste wordt voldaan aan de minimale variant die door de Wbb wordt toegelaten. Wanneer het afwegingskader wordt gevolgd, wordt dus in ieder geval aan de Wbb voldaan. Gelet hierop verwachten alle drie de bestuursorganen dat dit afbreukrisico beperkt is.

- H4. De gemeente stelt dat de realisatie van een GGB-plan onvoldoende zeker is vanwege de afhankelijkheid van de realisatie van plannen van derden. Dit belemmert de toetsing van het GGB-plan.

Het is waar dat plannen van derden grote invloed kunnen hebben op de realisatie van het GGB-plan, maar dat wil niet zeggen dat dit de toetsing belemmert. Toetsing van een GGB-plan betekent dat de doelstelling moet voldoen aan het hetgeen in het afwegingskader is gesteld en de maatregelen het mogelijk moeten maken dat de doelstelling wordt gerealiseerd.

Het is dus van belang om realistische doelstellingen te formuleren, waarbij ook een doelstelling per deelgebied kan worden geformuleerd rekening houdend met de realisatiegraad. Mocht het nu zo zijn dat de voorgenomen maatregelen geen doorgang vinden, dan zullen allereerst de gevolgen voor het realiseren van de saneringsdoelstelling in kaart moeten worden gebracht en op het moment dat realisering van deze doelstelling gevaar loopt, zullen aanvullende maatregelen moeten worden genomen. Om deze situatie zoveel mogelijk te voorkomen, kunnen in het GGB-plan al alternatieven voor de geplande maatregelen worden genoemd. Dit is alleen noodzakelijk voor die maatregelen die van grote invloed zijn op het realiseren van de doelstelling.

- H5. Het betrekken van belanghebbende broneigenaren bij de totstandkoming van het GGB-plan zal veelal niet bij de totstandkoming van het plan plaatsvinden, maar dit hoort bij de uitvoering van het plan. Dit is echter in strijd met de Beleidsnota Bodem 2008.

Goede communicatie met alle betrokkenen is ook bij gebiedsgericht beheer van wezenlijk belang. Tussen partijen bestaat een zekere mate van afhankelijkheid wat de noodzaak tot goede communicatie vergroot. Het is echter niet zo dat hierin het onmogelijke van initiatiefnemers zal worden gevraagd. De broneigenaren die nog niet bekend zijn, kunnen niet worden benaderd en dat hoeft ook niet. Dit kan op een later moment geschieden. Indien nodig kunnen plannen aangepast worden aan nieuw verkregen inzichten dan wel gemaakte afspraken met derden, zolang dit past binnen het afwegingskader en de afzonderlijke wettelijke kaders. Overigens is ons van strijd tussen dit afwegingskader en onze Beleidsnota Bodem 2008 niets gebleken.

- H7. De in het afwegingskader aangegeven kansen worden grotendeels herkend. Gebiedsgericht grondwaterbeheer dient daarom zo snel mogelijk te worden ingevoerd en gefaciliteerd. Wel wordt opgemerkt dat de voordelen van gebiedsgericht grondwaterbeheer niet overschaduwd moeten worden door allerlei verplichtingen die met de vastlegging in het leven worden geroepen. Daarbij speelt ook de mogelijke financiële zekerheidstelling een rol. *Het afwegingskader introduceert geen nieuwe verplichtingen, maar gaat er vanuit dat aan de bestaande sectorale wetten wordt voldaan.*

- H10. De reeds opgedane ervaringen met gebiedsgericht grondwaterbeheer binnen de provincie Gelderland, zoals verwoord in de zienswijze, zijn onvoldoende betrokken bij de opstelling van het afwegingskader. Het GGB-plan dat thans door de gemeente wordt opgesteld kan gebruikt worden om de werking van het Afwegingskader te testen.

Alle drie de bevoegde gezagen hebben getracht de huidige ervaring met gebiedsgericht beheer te verwerken in het afwegingskader. Mocht dit nog niet voldoende zijn, dan zal dat uit de evaluatie blijken. Indien nodig kan het afwegingskader dan worden aangepast. In één evaluatie wordt in het afwegingskader voorzien (hoofdstuk 10). Het lijkt echter zorgvuldig om meerdere initiatieven bij de evaluatie te betrekken. De tekst wordt hierop aangepast. De planontwikkeling in Apeldoorn kan in de evaluatie een rol spelen.

Vraag ter verduidelijking:

- H2. De gemeente constateert dat het afwegingskader wordt gepresenteerd als een aanvulling op de Beleidsnota Bodem 2008. Dit kan een belemmering betekenen voor het tot stand brengen van gebiedsgericht grondwaterbeheer. Daarbij vraagt de gemeente zich af of het mogelijk is om gebiedsgericht grondwaterbeheer te realiseren voorafgaand aan het in beeld hebben van de in het beheergebied gelegen verontreinigde bronlocaties.

De drie bevoegde gezagen voorzien geen belemmeringen vanwege het reeds vastgestelde beleid in de Beleidsnota 2008. Het realiseren van gebiedsgericht grondwaterbeheer kan niet wachten op het bekend worden van alle bronlocaties. Zou dat noodzakelijk zijn, dan is het convenant Bodem niet uit te voeren. Daar wordt immers uitgegaan van een parallelle ontwikkeling; zowel aanpak van onderzoek en spoedlocaties (en daarmee ook de sanering van de bronlocaties) als het vestigen van gebiedsgericht beheer. Wel dienen voor de besluitvorming in het kader van de Wbb minimaal twee gevallen op een voldoende wijze in beeld te zijn gebracht. Hier kan de gebiedsgerichte aanpak in de vorm van een clusteraanpak aan worden opgehangen. Door een wijziging op het (raam)saneringsplan kunnen in de toekomst gevallen van bodemverontreiniging worden toegevoegd.

- H4. De ambitieniveaus 'Hoog' en 'Midden' op het gebied van bodemenergie zijn moeilijk toetsbaar, omdat de maatschappelijke doelstellingen met betrekking tot de energiebehoefte niet alleen worden bereikt door middel van WKO's. Het ambitieniveau voor WKO kan ook op andere manieren worden bereikt dan door de in het afwegingskader gehanteerde norm. Bestaat hiervoor ruimte?

Andere alternatieve vormen waarin geen gebruik wordt gemaakt van grondwater kunnen niet in het bepalen van de hoogte van de ambities worden meegenomen (zie ook onze reactie hierboven onder H1). Indien in de energiebehoefte wordt voorzien door middel van andere vormen van duurzame energie, wordt er geen ambitieniveau WKO bepaald. Dit heeft echter wel gevolgen voor de andere twee grondwateraspecten.

- H5. Ten aanzien van de begrenzing van het beheergebied wordt gevraagd in hoeverre het mogelijk is om af te wijken van hetgeen in het afwegingskader wordt gesteld. Daarbij wordt

tevens de vraag gesteld of de ruim gedefinieerde horizontale afbakening van een gebied, door het bevoegd gezag toch weer enger kan worden uitgelegd.

Het zijn beleidsregels in de zin van de Algemene wet bestuursrecht waarbij afwijken vanwege onvoorziene omstandigheden mogelijk is, maar tot een uitzondering zou moeten behoren. Het op willekeurige gronden plotseling 'enger' uitleggen van de afbakening past niet binnen een zorgvuldige besluitvorming.

- H8. Gevraagd wordt of de relatie tussen het bevoegd gezag en de gebiedsbeheerder niet sterker moet zijn, in verband met de relatie tussen de instelling van het gebiedsbeheer en de daaraan verbonden kosten en de afkoop van pluimen.

Het afwegingskader heeft alleen betrekking op de vergunningsrelatie. Het bevoegd gezag heeft naast het geven van instemming met het gebiedsplan van de gebiedsbeheerder (beschikkingaanvrager) geen rol in het feitelijke gebiedsbeheer en de daaraan verbonden kosten en de afkoop van pluimen. Aanvullend kunnen altijd afspraken worden gemaakt over de inzet van het bevoegd gezag door het stimuleren van deelname, de aanpak van vangnetgevallen en dergelijke.

Vraag m.b.t. de uitvoering:

- H3. Het afwegingskader gaat uit van een derde die het gebiedsgerichte grondwaterbeheer initieert en uitvoert. Voor het slagen van het gebiedsgericht grondwaterbeheer is het van groot belang dat ook het bevoegd gezag deelneemt door de programmering van spoedlocaties, de inzet van het flankerend beleid en de realisatie van KRW/GWR-doelen.

Gebiedsgericht grondwaterbeheer richt zich op de concrete aanpak van verontreinigd grondwater in de diepere ondergrond.

Het bevoegd gezag Wbb richt zich op dit moment vooral op het in beeld brengen van de werkvoorraad (Landsdekkend beeld) en het aanpakken van spoedeisende gevallen van ernstige bodemverontreiniging, waarbij tot 2015 de humane spoedeisende gevallen centraal staan. Deze aanpak gebeurt enerzijds door aanschrijving van veroorzakers, eigenaren en gebruikers (flankerend beleid) en anderzijds door locaties waar geen derden voor zijn aan te wijzen zelf op te nemen in het Meerjarenprogramma Wbb. Het bevoegd gezag neemt dus niet actief deel aan het gebiedsgericht grondwaterbeheer, maar draagt wel bij aan de randvoorwaarden die nodig zijn voor de realisatie ervan.

Er is geen directe relatie tussen het gebiedsgericht grondwaterbeheer en de KRW/GWR-doelen (Zie reactie op zienswijze J. van de Gun), maar het kan wel een positief effect hebben op het behalen daarvan. Hiervoor is een directe deelname van het bevoegd gezag niet noodzakelijk.

- H6. De gemeente merkt op dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen de instemming met het GGB-plan en het onderdeel van het GGB-plan dat betrekking heeft op de Wbb. Geschetst wordt dat een bestuurlijk akkoord mogelijkheden kan bieden om vooraf afspraken te maken over het gebiedsgerichte beheer, welke afspraken vervolgens bij de sectorale vergunningverlening moeten worden toegepast. Daarbij wordt wederom de zorg uitgesproken dat er een groot afbreukrisico bestaat voor het tot stand brengen van gebiedsgericht beheer bij de vaststelling van het GGB-plan als saneringsplan in de zin van de Wbb.

Het GGB-plan heeft meerdere functies.

- *het is een (raam)saneringsplan in de zin van de Wbb, waarin wordt vastgelegd hoe de initiatiefnemer omgaat met de aanpak van het diepere grondwater in het gebied;*
- *het dient als kennisbron voor het specifieke gebied om derden beter aan te laten sluiten bij de integraal beheer van het grondwater*
- *het dient als waterbeleid (alleen kwantiteit en WKO) voor het specifieke gebied, waarbij vooral de relatie tussen bodembeleid en waterbeleid cruciaal is bij individuele vergunningverlening;*
- *het kan onderdeel zijn van een bestuurlijk akkoord indien dit wenselijk is.*

Het GGB-plan zal dus inderdaad breder zijn dan een raamsaneringsplan in de zin van de Wbb. Anderzijds moet het voldoen aan de Wbb om als saneringsplan op grond van die wet te kunnen dienen. Bestuurlijke afspraken kunnen niet van invloed zijn op de vergunningverlening. Bij vergunningverlening dienen de wettelijke kaders en het daarop gebaseerde beleid in acht genomen te worden. Bestuurlijke afspraken kunnen in dat kader niet worden afgedwongen. Met het vastleggen van het GGB-plan als saneringsplan in de zin van de Wbb worden juist zaken als verantwoordelijkheid en aanspreekbaarheid duidelijk. Wij delen dus niet de mening dat hierdoor een afbreukrisico ontstaat.

- H8. Gevraagd wordt of het juridisch instrumentarium van de Wbb door het bevoegd gezag zal worden ingezet om eigenaren van spoedeisende locaties tot sanering te dwingen. Wat zijn de gevolgen voor het afwegingskader wanneer in de toekomst het juridisch instrumentarium uit de Wbb wordt geschrapt?

Hiervoor is al aangegeven dat het bevoegd gezag waar mogelijk het juridisch instrumentarium van de Wbb zal inzetten om veroorzakers en/of eigenaren van spoedeisende locaties tot aanpak te dwingen. Daarbij moet echter wel rekening worden gehouden met de beperkingen van het juridisch instrumentarium en de mogelijke tijdsperiode die de inzet vergt.

Gelet op de doelstelling dat in of zo spoedig mogelijk na 2015 alle spoedeisende locaties worden gesaneerd of beheerst achten wij een wetswijziging waarbij het juridisch instrumentarium uit de Wbb wordt geschrapt niet erg realistisch. Men verkent momenteel mogelijkheden om de inzet van het juridisch instrumentarium te vereenvoudigen en de wet hiervoor aan te passen. Dit duidt er eveneens op dat dit instrumentarium niet op korte termijn uit de wet zal verdwijnen.

Wens te verwerken in de tekst:

- H4. Ten aanzien van het ambitieniveau 'Midden' voor grondwaterverontreinigingen wordt verzocht om een nadere toelichting op de termen 'aangewezen en overige deelgebieden'.

Het beheergebied is het totale gebied waarop het GGB-plan betrekking heeft. Binnen dit gebied kunnen deelgebieden worden onderscheiden met verschillende ambities. Zo zijn er in het plan wellicht gebieden aangewezen die nu schoon zijn en dat ook moeten blijven. Er kunnen ook gebieden zijn waar de energie-opgave wordt gerealiseerd. In het ambitieniveau midden wordt het begrip stand-still nader uitgewerkt. De uitwerking komt erop neer dat op de rand van het beheergebied geen achteruitgang mag plaatsvinden en dat alleen in vastgestelde vooraf bepaalde gedeelten een achteruitgang mogelijk is. Dit zijn doorgaans die gebieden die een aantal pluimen bevat en waar niet verwacht mag worden dat maatregelen direct succes zullen hebben.

- H4. Er wordt verzocht om een nadere toelichting op de begrippen 'efficiënt' en 'effectief' in relatie tot waterkwantiteit (een alternatief zou de systematiek van het Apeldoorns Waterplan kunnen zijn).

De termen effectief en efficiënt (zoals geformuleerd bij het onderwerp waterkwantiteit in tabel 4.1.) zijn globale termen die in elke situatie een andere toepassing kennen. Wij hebben ervan af gezien om deze begrippen te vertalen naar meer vakinhoudelijke begrippen zoals hoogwaardig en laagwaardig, omdat door een dergelijke vertaling de intergraliteit in gevaar komt. Dergelijke vakinhoudelijke vertalingen richten zich immers op één aspect en de doelstelling van het afwegingskader is juist om tussen verschillende aspecten een integrale afweging te maken. Wij hebben er eveneens van afgezien om de criteria toe te spitsen op een bepaalde situatie. Doel was dat de criteria in heel Gelderland kunnen worden toegepast, waardoor ze een globaal en abstract karakter krijgen. Dit betekent echter niet dat deze termen willekeurig kunnen worden gebruikt. Effectief gebruik betekent dat de doelstelling voor dit gebruik wordt bereikt door de inzet van grondwater. Efficiënt wil zeggen dat voor dat doel zo weinig mogelijk grondwater (gebaseerd op de huidige stand der techniek) wordt gebruikt. Deze termen nemen we in tabel 4.1. op.

De ladder van Apeldoorn is gebaseerd op dezelfde uitgangspunten die vervolgens zijn toegespitst op de Apeldoornse situatie (zie blz. 20 Apeldoorn Waterplan). De Apeldoornse situatie is uniek. Niet elke gemeente heeft sprengen en beken en niet elke gemeente heeft een kanaal. De ladder van Apeldoorn is daarom niet in geheel Gelderland toepasbaar. Het overnemen van Apeldoornse criteria zou de toetsing van dit aspect in andere situaties kunnen bemoeilijken.

- H4. De gemeente is van mening dat de randvoorwaarde voor WKO-systemen, dat buiten het gebied geen temperatuurverandering mag optreden, contraproductief kan werken en pleit ervoor dit te vervangen door de eis "gedegen ontwerp".

De term "gedegen ontwerp" is een kwaliteitseis aan het ontwerp die vanzelf spreekt. WKO-installaties moeten een zekere degelijkheid hebben wil de installatie efficiënt en effectief kunnen zijn en dat geldt voor zowel het ontwerp als de wijze van uitvoering. Bedoeld criterium heeft echter niet betrekking op de kwaliteit van de installatie, maar de plaats waar de installatie wordt geplaatst. Op sommige plaatsen in Gelderland is de stromingssnelheid van het grondwater zodanig dat het thermisch invloedgebied groter is dan het hydrologische. Effect is dat het opgewarmde en afgekoelde grondwater voor een groot deel wegstroomt en niet meer wordt onttrokken door het WKO-systeem. Gevolg: verminderde efficiëntie en thermische belasting stroomafwaarts. Deze plaatsen zijn daarom minder geschikt voor het gebruik van bodemenergie, omdat de efficiëntie van de installatie op die

plaatsen nooit erg hoog kan zijn. Probleem is echter wel dat in de huidige tekst dit criterium als een harde randvoorwaarde is aangemerkt en dat bij nadere beschouwing het hier gaat om een efficiënte afweging. Om misverstanden te voorkomen en dit criterium op dezelfde wijze te behandelen als andere efficiënte afwegingen is aanpassing van dit criterium gewenst. Het hoort dan meer thuis in de bepaling van de ambities van bodemenergie dan bij waterkwantiteit. Het gaat hier immers om efficiënt gebruik van bodemenergie. Wij hebben dit criterium vervangen door door efficiënt ruimtegebruik van energie. Criterium om dat te bepalen is de verhouding thermisch invloedgebied en hydrologisch invloedgebied van een installatie of een aantal installaties (stel dat een aantal installaties achter elkaar wordt geplaatst en dat een langgerekte warme pluim ontstaat die door de verschillende installaties wordt gebruikt). Bijkomend voordeel is dat het aspect waterkwantiteit eenduidiger te toetsen is. Nu worden onder dat aspect meerder onderdelen genoemd en zal er ook tussen de verschillende onderdelen ook tegenstrijdigheid in de score kunnen zitten (wat als de ambitie t.a.v. natuur laag is en t.a.v. zoet-zout hoog). Nu wordt er één onderdeel verplaatst naar bodemenergie waardoor de bepaling van de ambities eenvoudiger wordt.

Het criterium wordt dus aangepast en verschoven naar de bepaling van de ambities van bodemenergie.

- H5. De gemeente stelt een vraag over de mate van detaillering van de informatie in het GGB-plan. Zij pleit in dit verband voor het maken procesafspraken volgens ROSA met het bevoegd gezag. Ten aanzien van de strategie voor optimalisering van de WKO-toepassing wordt opgemerkt dat de realisatie daarvan veelal niet binnen het bereik van de gebiedsbeheerder ligt. Tot slot wordt over het informatiebeheer opgemerkt dat hier ook een rol van het bevoegd gezag ligt.

Bijlage 2 bevat een lijst van onderwerpen die het GGB-plan moet bevatten. De mate van detaillering is daarin niet beschreven. Het afwegingskader is evenmin een breuk met de systematiek van Rosa. Op bladzijde zeven van het afwegingskader wordt daarom verwezen naar de Rosa-systematiek. De Rosa systematiek heeft geen invloed op de mate van detaillering in het saneringsplan, maar gaat over het proces en de afwegingen die nodig zijn om te komen tot een saneringsplan. Deze procesaanpak verdient ook voor het opstellen van GGB-plan aanbeveling. De rolverdeling tussen bevoegd gezag en gebiedsbeheerder is vergelijkbaar met de rolverdeling tussen bevoegd gezag en saneerder (zoals bedoeld in de Wbb). Het bevoegd gezag beoordeelt het plan en toetst de monitoringsresultaten. De gebiedsbeheerder rapporteert de resultaten van de metingen. Belangrijk is dat het GGB-plan alleen verplichtingen schept voor de pluimen van de verontreiniging en niet voor de bronnen. Voor een adequate beheer zijn daarom ook flankerende activiteiten nodig die buiten het GGB-plan vallen zoals het aanschrijven van de eigenaren van bronlocaties en het saneren daarvan. De informatiestromen die daarop betrekking hebben, zijn belangrijk, maar hierover moet separaat afspraken worden gemaakt. Het is juist dat ook het bevoegd gezag een rol heeft in informatiebeheer net als bij andere saneringen.

- H6. Door de gemeente wordt de suggestie gedaan om de waterkwantiteitsambities in te kaderen binnen het GRP+plan. Dit zou beter aansluiten dan de huidige Wbb-variant.

Het afwegingskader sluit een inkadering in een GRP+ plan niet uit. De Wbb kent echter ook een aantal verplichtingen die tevens een vaststelling in het kader van de Wbb noodzakelijk maakt.

- H6., Figuur 6.1 is gestoeld op slechts één of twee van de betrokken belangen en daardoor onevenwichtig.

Figuur 6.1 heeft betrekking op de planfiguren en de besluitvorming vanuit de regelgeving waarvoor het afwegingskader wordt vastgesteld; de Waterwet en de Wbb.

- H8. Ten aanzien van de trendomkering wordt opgemerkt dat deze moet worden gezien op gebiedsniveau en niet op het niveau van een individueel geval. Alleen met dat uitgangspunt kan worden voldaan aan de KRW/GWR-verplichting.

Met de in de tekst genoemde trendomkering wordt iets anders bedoeld dan de trendomkering zoals genoemd in de Kaderrichtlijn water (KRW) cq de Grondwaterrichtlijn (GWR). Het gaat in voorliggend afwegingskader om de vermindering van de nalevering vanuit de vaste bodem. De tekst zal op dit punt worden aangepast.

Ten aanzien van de KRW/GWR kan het volgende worden aangegeven:

- *De grondwaterlichamen zijn zodanig in omvang dat een individuele pluim (ook als die omvangrijk is) naar verwachting geen invloed zal hebben op de totale gemiddelde kwaliteit van het grondwaterlichaam.*
- *De nationaal vastgestelde drempelwaarden zijn niet bedoeld om lokale historische verontreinigingen aan te toetsen.*
- *Volgens artikel 5, vijfde lid, van de GWR moeten verontreinigingspluimen worden gemonitord. Hiermee wordt gecontroleerd in hoeverre de verontreinigende stoffen zich verspreiden. De resultaten van deze aanvullende trendmonitoring moeten worden vermeld in de stroomgebiedbeheerplannen. Zij kunnen aanleiding geven om daarin (aanvullende) maatregelen op te nemen. Het huidige bodemsaneringsbeleid is toereikend om te voldoen aan de vereisten van de KRW en de GWR.*
- *In een bijlage van de Handreiking gebiedsgericht grondwaterbeheer wordt de relatie tussen de Wbb en de KRW en de GRW nader uitgelegd. KRW en GWR kennen andere begrippen dan de Wbb. Het verdient aanbeveling om ook de begrippen van de KRW en de GWR in het GGB te verwerken. Vooral het aanwijzen van de 'Planes of Compliance' in dit beheerplan zal de relatie tussen het beheerplan en de KRW en GWR verduidelijken.*
- H9. Het bevoegde gezag zal mede de periodieke evaluatie van het gebiedsbeheer moeten verzorgen.

Zoals al eerder opgemerkt is er een verschil tussen uitvoering van het GGB-plan en de flankerende activiteiten. De voortgangsrapportages waarop in hoofdstuk 9 wordt gedoeld hebben als doel te rapporteren over de voortgang van de uitvoering en effecten van het GGB-plan. Dit is aan de initiatiefnemer. Voor de flankerende activiteiten zullen ook ten aanzien van de voortgangsrapportage aanvullende afspraken moeten worden gemaakt.

Zienswijze Vitens

Vraag ter verduidelijking:

- Vitens vraagt zich af hoe het afwegingskader zich verhoudt met het project "Lekker Water".

Het afwegingskader is een beleidsmatig kader om anders met grootschalige grondwaterverontreinigingen om te gaan. Er is geen directe relatie tussen het afwegingskader en het onderzoeksproject "Lekker Water" dat gericht is op de opsporing van nu nog onbekende gevallen van bodemverontreiniging. Gebiedsgericht beheer richt zich niet op onderzoek, maar op maatregelen en beheer.

Wens ten aanzien van de uitvoering van het afwegingskader:

- Vitens verzoekt om bij de intrekgebieden van winningen voor drinkwater ook de gevalsbenadering te betrekken om zo een optimaal beschermingsniveau te realiseren.

Bij de aanpak van bodemverontreiniging staat eerst de gevalsbenadering centraal. Als blijkt dat deze benadering geen oplossing biedt in verband met de aanwezige situatie (vermenging verontreinigingen) kan een gebiedsgerichte aanpak plaats vinden. Een gebiedsgerichte aanpak op basis van het afwegingskader kent geen ander beschermingsniveau dan de gevalsbenadering van de Wbb. Overigens is het intrekgebied in het afwegingskader als een (te beschermen) kwetsbaar object opgenomen (zie tabel 4.1.)

- Vitens verzoekt de provincie een regisseursfunctie op zich te nemen en gebiedsgericht beheer financieel te faciliteren om zo de totstandkoming van gebiedsgericht beheer te stimuleren en wijst daarbij op de provinciale verantwoordelijkheid in het kader van de KRW/GWR.

De provincie voert in overleg en samen met een aantal gemeenten een aantal pilots (mastercases) uit om na te gaan of in die gemeenten gebiedsgericht grondwaterbeheer interessant is. Voor deze cases is (beperkt) budget beschikbaar. Als zodanig erkennen wij deze regisseursfunctie en als zodanig geven wij daar uitvoering aan.

Wens te verwerken in de tekst:

- Vitens wenst een procedure-beschrijving van het voortgangsoverleg (per gebied) zodat duidelijk is welke gegevens daarvoor moeten worden aangeleverd en hoe de bijsturing kan plaatsvinden.

Het afwegingskader voorziet hier reeds in. Deze procedure-beschrijving zal (overeenkomstig Bijlage 2, tabel 1 onder 7) in het GBB-plan moeten worden opgenomen. De bijsturing vindt plaats overeenkomstig het terugval-scenario.

- Vitens verzoekt expliciet op te nemen dat bodemenergiesystemen zoals vastgelegd in de PmG niet in intrekgebieden van drinkwaterwinningen mogen worden geplaatst.

De verboden opgenomen in de PmG dienen door het afwegingskader gerespecteerd te worden. Het afwegingskader kan hier geen wijzigingen in aanbrengen. Het afwegingskader is overigens niet in strijd met de PmG.

Zienswijze Gemeente Duiven

Vraag ter verduidelijking:

- Welke verplichtingen komen voort uit dit afwegingskader ?

Het afwegingskader verplicht niet tot het instellen van een gebiedsgericht grondwaterbeheer. Wanneer men echter wil overgaan tot gebiedsgericht grondwater beheer zal men moeten voldoen aan het afwegingskader als beleidskader op basis van de Wbb en de Waterwet. Is een GGB-plan opgesteld, voorgelegd aan het bevoegd gezag en mee ingestemd, dan dient men bij de uitvoering aan dit plan te voldoen.

- Wie bepaalt het ambitieniveau ?

De initiatiefnemer geeft aan welk ambitieniveau zij wil halen en geeft in het plan invulling hieraan. Het bevoegd gezag toetst vervolgens de ambitieniveaus aan het afwegingskader en stelt uiteindelijk vast op welk niveau de ambities liggen.

- Voor welk ambitieniveau mag worden gekozen ?

De initiatiefnemer mag zelf kiezen voor het ambitieniveau midden of hoog. Een laag ambitieniveau mag gekozen worden als voor een ander aspect een hoog ambitieniveau wordt gekozen (zie pagina 9). Belangrijk is dat de doelstelling realistisch is. De afweging tussen de verschillende ambitieniveaus zal feitelijk plaatsvinden op basis van de technische en financiële mogelijkheden en plannen in een gebied. Wat is er mogelijk, wat is betaalbaar?

- Hoe verhoudt het GGB-plan zich met een saneringsplan ?

Het GGB-plan is een saneringsplan voor de grondwaterverontreinigingen waarvoor het plan is opgesteld. Veelal is dit dan een clusteraanpak op basis van de Wbb, maar bevat daarnaast ook doelstellingen voor de andere aspecten (grondwaterkwantiteit en bodemenergie).

Wens te verwerken in de tekst:

- geef een eenduidige kwantitatieve definitie van de zinsnede "grote warmte en koudevraag".

Het kwantificeren van het begrip "grote- en warmte koudevraag" is erg moeilijk, dit is o.a. afhankelijk van de aard van de voorgenomen ontwikkelingen. Daardoor kan een kwantificering leiden tot onrealistische waarden in een bepaald gebied en is derhalve niet gewenst. De tekst wordt op dit punt niet aangepast.

- Borg dat energie niet als laagste ambitieniveau kan worden gekozen. De Gemeente Duiven ondersteunt de relatie die met WKO wordt gelegd en het daarmee verbonden streven naar duurzaamheid.

Een initiatiefnemer is voor het aanleggen van WKO in een ontwikkelingsgebied vaak afhankelijk van de projectontwikkelaar of andere partijen met andere belangen. Daarmee kan een midden of hoog ambitieniveau voor bodemenergie in de praktijk niet realistisch zijn. De tekst wordt op dit punt niet aangepast.

Zienswijze Dhr. Th. Edelman

Constatering naar aanleiding van:

- de aanpak is in strijd met de Wbb, omdat deze wet uitgaat van de aanpak van één geval. *Het uitgangspunt van de Wbb is de gevalsdefinitie. De wet maakt het echter wel mogelijk om meerdere gevallen van bodemverontreiniging gelijktijdig te saneren. Hiervoor is in artikel 42 van de wet de zogenaamde clusteraanpak beschreven. De aanpak die in het afwegingskader voor waterkwaliteit wordt beschreven, is gebaseerd op deze clusteraanpak. Uitgangspunt is dat sprake is van twee of meer gevallen van verontreiniging die met elkaar zijn vermengd of die binnen aan elkaar grenzende grondgebieden zijn gelegen en een samenhang vertonen. Voor deze verontreinigingen wordt één saneringsplan, een GGB-plan, binnen de kaders van de Wbb opgesteld, waarmee het bevoegd gezag op basis van die wet zal moeten instemmen. Bij het opstellen van het GGB-plan en bij de instemming zal met het afwegingskader, als beleidskader, rekening moeten worden gehouden. Hierbij geldt echter wel dat bij de instemming met het GGB-plan op basis van de Wbb rekening wordt gehouden met het afwegingskader voorzover dit de reikwijdte van de Wbb niet te buiten gaat. Dit wordt beschreven in hoofdstuk 6 van het afwegingskader. Van strijd met de Wbb is derhalve geen sprake.*

Verzoek verdere actie:

- het proces moet in geheel Nederland uniform zijn en dus kan een dergelijk beleidskader beter in interprovinciaal verband worden vastgesteld. *Op verschillende plaatsen in Nederland wordt gewerkt aan een praktische oplossing voor de problematiek van het verontreinigde (diepe) grondwater. Erkend wordt dat de huidige wettelijke regeling voor bodemverontreiniging inclusief grondwaterverontreiniging, gebaseerd op de gevals-aanpak, belemmeringen opwerpt voor een effectieve aanpak. Zolang de wetgever echter niet voorziet in een aanvullende wettelijke regeling voor de aanpak van verontreinigd grondwater, zal ieder bevoegd gezag zelf daar invulling aan moeten geven binnen de huidige wettelijke kaders. Er vindt landelijk veel informatie uitwisseling hierover plaats, maar in een uniform landelijk beleidskader is momenteel nog niet voorzien. Bovendien is de ondergrond van Nederland zeer divers, hetgeen een belemmering vormt bij het maken van afspraken over een uniform kader. Als bevoegde gezagen in Gelderland willen wij niet langer afwachten, maar gezamenlijk een voor Gelderland uniform beleidskader presenteren en dit hanteren bij onze besluitvorming. Uiteraard juichen wij het toe wanneer andere bevoegde gezagen ons afwegingskader overnemen.*

Wens te verwerken in de tekst:

- verlaat de term spoedeisendheid en vervang die door de term spoed. *De term spoedeisendheid is in de tekst gekomen als aanduiding van de situatie dat spoedige sanering noodzakelijk is, zoals verwoord in artikel 37, eerste lid van de Wbb. Niet is bedoeld om een nieuwe term te introduceren. Omdat dit blijkbaar verwarring en andere associaties oproept, hebben wij de term spoedeisend, daar waar mogelijk, in de tekst van het afwegingskader vervangen door spoed.*

Zienswijzen van buiten Gelderland

Zienswijze Dhr. J. van de Gun

Vraag ter verduidelijking:

- wat is de wettelijke legitimatie en daarmee wat is de wettelijke status van het afwegingskader. *Het afwegingskader is gebaseerd op een tweetal wetten, te weten de Wbb, voorzover het gaat om (gevallen van) verontreinigd grondwater en de Waterwet voorzover het gaat om grondwateronttrekkingen op basis van de Waterwet, inclusief WKO. Het afwegingskader vormt een beleidsregel in de zin van titel 4.3 van de Algemene wet bestuursrecht. Het afwegingskader zal als beleid worden gehanteerd bij de beoordeling van instemmingsverzoeken voor GGB-plannen op basis van de Wbb. Deze GGB-plannen worden aangemerkt als (deel)saneringsplannen in de zin van de Wbb. De GGB-plannen zullen derhalve aan de door de Wbb gestelde eisen moeten voldoen. Bij de instemming op grond van de Wbb zal het afwegingskader worden betrokken, voorzover dit past bij de reikwijdte van de wet. Voor de Waterwet zal het GGB-plan, waarmee op basis van de Wbb is ingestemd, als beleid voor het betreffende grondgebied worden vastgesteld. Onttrekkingsaanvragen in het gebied zullen mede aan dit GGB-plan worden getoetst. Omdat ook de Gelderse waterschappen voor een deel van de onttrekkingen bevoegd gezag zijn, is hen verzocht het afwegingskader*

eveneens als beleidskader vast te stellen en te hanteren. Zij hebben toegezegd hiertoe binnenkort over te zullen gaan.

- De gevolgen van het instellen van gebiedsgericht beheer zijn onvoldoende duidelijk. *Het klopt dat we niet alle gevolgen van gebiedsgericht beheer kennen. Het afwegingskader is mede bedoeld om als Gelders bevoegd gezag voorbereid te zijn op initiatieven. We hebben door het opstellen van het kader, nagedacht over de mogelijke effecten van gebiedsgericht beheer. Nu moet in de praktijk blijken hoe het uitpakt. Voor de afzonderlijke gebiedsplannen stelt het afwegingskader (hoofdstuk 9) dat er evaluatie momenten in moeten zijn opgenomen, waarna bijstelling mogelijk is. Het afwegingskader zelf wordt geëvalueerd na vaststelling van de eerste gebiedsplannen. Wij zijn ons ervan bewust dat ook op rijksniveau wordt gewerkt aan een regeling voor gebiedsgericht grondwaterbeheer. Niettemin zal ook na de invoering daarvan het afwegingskader een rol blijven spelen vanwege de meer integrale benadering van het grondwater. Hierin voorzien de landelijke ontwikkelingen vooralsnog niet.*

- Het is niet duidelijk of de afweging zoals beschreven wel kan plaatsvinden. Vooral het uitgangspunt dat altijd sprake moet zijn van een 'plus' is twijfelachtig. *Op het niveau van ambities is dit een bewuste keus, omdat we vinden dat gebiedsgericht grondwater beheer moet leiden tot een 'plus' voor het grondwaterbeheer. De gekozen ambitieniveaus gelden echter voor het gebied als geheel. In de praktijk kan dit betekenen dat soms een afzonderlijke maatregel (bijvoorbeeld voor een grondwaterverontreiniging, of een onttrekking) wel op het minimum niveau wordt uitgevoerd, maar dat de optelsom van alle maatregelen in het gebied toch voldoet aan het gestelde ambitieniveau.*

Wens te verwerken in de tekst:

- Het afwegingskader geeft een te grote inperking van de bij het grondwater betrokken belangen. Zo wordt geen relatie gelegd met ecologie, natuur en ook niet met ondergronds ruimte gebruik, benutting van grondwater.

In het afwegingskader wordt een relatie gelegd met ecologie en natuur. In de tabel is bij de lage ambitieniveaus aandacht voor bescherming van kwetsbare gebieden en voor negatieve effecten op natuur. Bij de hoge ambitieniveaus zijn ook specifieke maatregelen opgenomen die goed zijn voor ecologie/natuur. Het gaat juist om de afweging tussen alle bij het grondwater betrokken belangen. Wat betreft ondergronds ruimte gebruik: dit valt, voorzover het betrekking heeft op het infiltreren of onttrekken van grondwater, onder het aspect "grondwaterkwantiteit".

Het afwegingskader bevat geen handvatten voor de afweging van eventuele andere belangen die bij ondergronds ruimtegebruik een rol kunnen spelen (zie Hoofdstuk 3, "Reikwijdte afwegingskader").

- In de tekst wordt onevenredig veel aandacht gegeven aan WKO. Onbedoeld wordt wellicht de suggestie gewekt dat WKO de enige juiste manier van alternatieve energievorm is. *WKO is vooralsnog wèl de enige alternatieve energievorm van voldoende omvang die betrekking heeft op het grondwater. Een bredere afweging van milieuthema's (waaronder alternatieve energie, geen betrekking hebbende op het grondwater) wordt in dit afwegingskader niet gemaakt. Hoofdstuk 3, onder "Reikwijdte afwegingskader", besteedt hier aandacht aan. Zie ook toelichting 1) en 2) op tabel 4.*

- De Kader Richtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn worden niet in de tekst genoemd. *Er is een relatie tussen de Wbb en de KRW en de GWR op het gebied van de sanering en het beheer van verontreinigd grondwater. Het voert echter te ver om hier in het afwegingskader aandacht aan te besteden, omdat dit niet anders is dan bij sanering volgens de gevalsgerichte aanpak. We verwijzen daarom naar de Handreiking Gebiedsgericht grondwaterbeheer van VROM. Hierin wordt in één van de bijlagen aan dit onderwerp aandacht besteed. In de tekst van het afwegingskader is deze verwijzing opgenomen.*

Zienswijze TAUW

Wens te verwerken in de tekst:

- De tekst is sterk geschreven vanuit het vergunningverleners-perspectief en geeft daarom de indruk restrictief te zijn.

Het klopt dat het afwegingskader mede is geschreven vanuit het perspectief van de vergunningverleners. Het is immers ook bedoeld om gebiedsgerichte plannen mee te kunnen beoordelen. Dat de tekst als restrictief wordt ervaren is grotendeels eigen aan een tekst die wordt gebruikt om vergunningen te verlenen. Alle eisen aan een aanvraag moeten daarin immers worden vermeld. Wij hopen met dit afwegingskader duidelijkheid te verschaffen en een realistisch beeld te schetsen voor mogelijke initiatiefnemers alvorens zij een GGB-plan opstellen. Dit om teleurstellingen in een later stadium te voorkomen.”

- Veel gemeenten zijn nog in de verkennende fase van het gebiedsgericht beheer en in dat stadium is het afwegingskader minder geschikt, omdat ze de beleidsruimte te zeer beperkt.

Juist in de verkennende fase is het handig om het afwegingskader er al te raadplegen. Ook om na te gaan of een GGB-plan wel nodig is voor een goed beheer van het grondwater. Het afwegingskader biedt voldoende ruimte aan de afzonderlijke initiatiefnemers en partijen. Lagere ambities zijn niet op voorhand onmogelijk (zie boven), en betere oplossingen (die niet in de tabel staan) zijn natuurlijk altijd welkom

Zienswijze Dhr. W. Kooper

Vraag ter verduidelijking:

- Is het beleid t.a.v. de drinkwaterwinningen een aspect van de grondwaterkwaliteit ?
Drinkwaterwinningen vormen een bedreigd object en spelen in die zin een rol in de bepaling van de ambities en de gewenste grondwaterkwaliteit. Bij de bepaling van de ambities voor een gebied of deelgebied moet dus rekening worden gehouden met de aanwezigheid van een drinkwaterwinning.

- Is deze beleidsnota alleen bedoeld voor stedelijke gebieden (zo ja, in de titel noemen)
Nee, maar aangezien het moet gaan om grootschalige grondwaterverontreinigingen in combinatie met ambities ten aanzien van grondwaterkwaliteit en benutting van grondwater voor warmte en koude-opslag is de beleidsnota wel duidelijk toegeschreven op het stedelijke gebied. Dat neemt niet weg dat het principe ook in het landelijk gebied toepasbaar is, mits sprake is van de drie aspecten grootschalige grondwaterverontreiniging, waterkwantiteitsproblematiek en een energievraag.

- Waarom is de begrenzing alleen vanuit kwaliteit gedefinieerd en niet bijvoorbeeld vanuit kwantiteit of WKO ?
Het afwegingskader is tot stand gekomen vanuit een omslag in denken over de aanpak van grootschalige grondwaterverontreinigingen (blz 4 van het afwegingskader). Deze verontreinigingen zijn enerzijds belemmerend voor de ontwikkelingen en anderzijds biedt zij de mogelijkheid tot win-win situaties voor meervoudig watergebruik. Daarbij biedt het afwegingskader juist de ruimte in sectorale beleidsregels door die win-win situaties mits deze passen binnen de wettelijke kaders. Omdat de Wbb een belangrijke rol speelt enerzijds als een sturend aspect en anderzijds voor het creëren van een win-win situatie is de grondwaterkwaliteit (de verontreiniging) als basis genomen voor de begrenzing. Wel is in bijlage 1 aangegeven dat de initiatiefnemer de omvang van het beheergebied kan optimaliseren (blz 24).

- Moet bij de drie aspecten bij doel niet drinkwater worden toegevoegd ?
Drinkwaterwinning maakt onderdeel uit van het aspect grondwaterkwaliteit (zie zienswijze Vitens)

Wens te verwerken in de tekst:

- De nadruk in het afwegingskader ligt vooral op kwaliteit/bodemverontreiniging. Er zijn echter meer mogelijkheden. Er wordt een suggestie gedaan voor de volgende categorie-indeling voor soorten initiatieven. Licht (indeling op één aspect bv. Alleen WKO), Midden (twee aspecten bv. Onttrekking en WKO) en Zwaar (alle drie de aspecten) en laat deze categorie-indeling op diverse plaatsen in dit afwegingskader terugkomen.
Zoals hierboven aangegeven is het afwegingskader tot stand gekomen vanuit een omslag in denken over de aanpak van grootschalige grondwaterverontreinigingen en is het aspect verontreiniging erg bepalend in het creëren van win-win situaties. Het toepassen van een combinatie van WKO en kwantiteitsmaatregelen kan veelal binnen het huidige sectoraal beleid worden uitgevoerd en vereist dus niet per definitie nieuw beleid.

- Geef eerder in de tekst een indeling van typen initiatiefnemers en beschrijf per type de kansen en laat dat in een korte overzichtelijke tabel terugkomen. Kunnen Drinkwaterwinbedrijven en natuurbeheersinstanties ook initiatiefnemer zijn?

In principe kan, onder de clusteraanpak, iedereen die de gezamenlijke aanpak van het diepe grondwater in een gebied wil oppakken en als gebiedsbeheerder wil optreden initiatiefnemer zijn. In de praktijk zullen naar verwachting vooral gemeenten initiatiefnemer zijn.

In de laatste versie van het wetsvoorstel "gebiedsgericht grondwaterbeheer" dd. 24 juni 2010 is de rol van initiatiefnemer allen weggelegd voor overheidsorganen. Dit neemt niet weg dat ook na inwerking treding van dit wetsvoorstel de gebiedsgerichte aanpak via de clusteraanpak voor eenieder blijft open staan.

- Voorafgaand aan het opstellen van een GBB-plan moet een inventarisatie worden uitgevoerd van de bestaande WKO-installaties.

Dit maakt voor zover mogelijk deel uit van het GGB-plan (Gesloten WKO installaties worden niet geregistreerd). De aanwezigheid van WKO installaties kan wel los worden gezien van de ambities die een initiatiefnemer heeft en zijn bepalend bij de verdere invulling van de uitvoering om tot die ambities te komen. Uiteraard moet wel inzicht bestaan in de uitvoerbaarheid van de ambities en de eventuele belemmering voor bijvoorbeeld bestaande WKO-installaties.

- Verander de titel van Hoofdstuk 8 in "Beperking potentiële risico's voor initiatiefnemer". Het betreft een voorstel voor een tekstuele wijziging. Het voorstel is een verduidelijking en wordt overgenomen.

- Moet de bodem onder een woonwijk niet als kwetsbaar object worden beschouwd ingeval van wateroverlastsituaties of in verband met infiltratie.

Het begrip "kwetsbaar object" is gerelateerd aan verspreidingsrisico's zoals bedoeld in de Wbb. In die zin wordt de bodem onder een woonwijk niet per definitie als een kwetsbaar object gezien in de zin van de Wbb. Wel kan de bodem onder een woonwijk een kwetsbaar object zijn bij bijvoorbeeld mogelijke humane risico's als gevolg van verontreiniging (uitdamping, contact). Bij wateroverlast zal dus nadrukkelijk rekening moeten worden gehouden met dergelijke risico's.

AFWEGINGSKADER GEBIEDSGERICHT GRONDWATERBEHEER GELDERLAND

Problematiek grondwater stedelijke gebieden Gelderland

In veel stedelijke gebieden in Gelderland zijn er problemen met de toestand van het grondwater. Plaatselijk is er wateroverlast, maar ook watertekorten komen voor. Daarnaast zijn in delen van de Gelderse steden grootschalige verontreinigingspluimen in het grondwater aanwezig. Voor een deel zijn deze pluimen door elkaar gaan lopen en zijn zij niet meer eenvoudig te herleiden tot de oorspronkelijke verontreinigingshaard.

In de gebieden waar deze grondwaterproblematiek speelt, belemmert deze de stedelijke gebiedsontwikkeling en het nuttig gebruik van het grondwater.

Daarnaast komt in de gebieden met deze problematiek de sanering van verontreinigingen in bodem en grondwater onvoldoende van de grond. Dit is het gevolg van de schaal en de complexiteit van de verontreinigingspluimen in het grondwater.

Grootschalige
grondwaterverontreiniging

Wateroverlast

Wat is gebiedsgericht grondwaterbeheer?

Gebiedsgerichtbeheer van het grondwater staat voor een omslag in denken. Deze omslag in denken heeft drie dimensies.

Ten eerste: 'gebiedsgericht' staat voor het niet langer geïsoleerd bekijken van lokale grondwaterproblemen los van de omgeving van dat probleem, maar voor een omgekeerde redenering. De eerste stap is de analyse van het gebied: wat zijn de kenmerken van het grondwater en wat is het gebruik van het grondwater in dit gebied, welke grondwaterproblemen kent het gebied en wat willen en kunnen de belanghebbenden in dit gebied bereiken ten aanzien van het grondwater. Op basis van die analyse wordt bepaald welke lokale ingrepen binnen het gebied passend zijn gezien de geformuleerde doelstellingen voor de inrichting en het gebruik van het grondwater in het gebied.

Ten tweede: 'beheer' staat voor een expliciete keuze voor beheer van grondwaterverontreinigingen gedurende lange tijd. Daarmee wordt de traditionele werkwijze losgelaten, waarin locatiegerichte doelstellingen worden geformuleerd om binnen een bepaalde termijn een lokaal verontreinigingsprobleem van het grondwater op te lossen. Dergelijke locatiegerichte doelstellingen zijn in stedelijke gebieden met veel en omvangrijke grondwaterverontreinigingen vaak niet haalbaar.

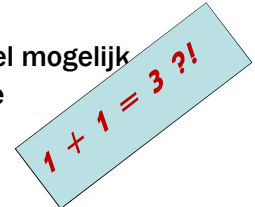
Ten slotte: beschouwing van 'grondwater' in de volle breedte, waarbij integratie plaatsvindt van alle belangen die bij het grondwater zijn betrokken. Niet langer worden kwaliteitsproblemen geanalyseerd en aangepakt, zonder daarbij de kansen voor warmte-koude-opslag en de doelen op het gebied van grondwaterkwantiteit te betrekken.

Kortom, gebiedsgerichtbeheer van grondwater staat voor een omslag in denken over tijd, ruimte en reikwijdte van beheer van grondwater in stedelijke gebieden.

Hoe werkt gebiedsgericht grondwaterbeheer?

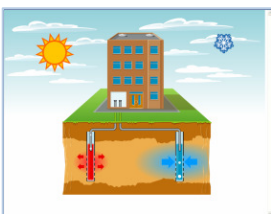
Op basis van de huidige grondwaterproblematiek, de kenmerken van het grondwatersysteem, het (gewenste) gebruik van het grondwater en de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen, formuleert de initiatiefnemer, in afstemming met belanghebbenden, doelstellingen voor het grondwaterbeheer in het gebied. Op basis van die doelstellingen bepaalt de initiatiefnemer welke ingrepen binnen (delen van) het gebied passend zijn, en welke niet.

Bij de planning en het ontwerp van ingrepen in het grondwater streeft men zo veel mogelijk naar synergie-effecten. Dat wil zeggen dat een ingreep zo wordt gepland dat deze optimaal bijdraagt aan de doelstellingen voor grondwaterkwantiteit, grondwaterkwaliteit en het gebruik van het grondwater.

De doelstellingen en beoogde maatregelen/ingrepen worden vastgelegd in een plan voor gebiedsgericht grondwaterbeheer. Dit plan krijgt na instemming door de bevoegde gezagen de status van toetsingskader voor de vergunningverlening voor individuele ingrepen in het grondwater in het gebied, aanvullend op het reeds bestaande toetsingskader voor deze ingrepen.

Beoogde effecten gebiedsgericht grondwaterbeheer

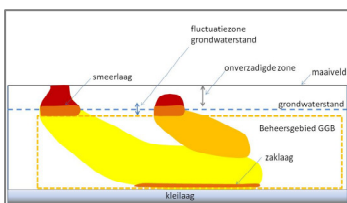

Gebruik grondwater voor KWO

- Bestaande knelpunten op het vlak van wateroverlast en watertekorten worden opgeheven. Nieuwe knelpunten door nieuwe ingrepen in het grondwater worden voorkomen.
- Bodemverontreiniging zorgt niet langer voor stagnatie van gewenste herontwikkelingen in de stedelijk gebieden.
- Het grondwater wordt optimaal benut voor warmte-koude-opslag (WKO). Hierdoor levert de ondergrond een optimale bijdrage aan de klimaat doelstellingen.
- De rijksdoelstelling om uiterlijk in 2015 alle spoedeisende verontreinigingsgevallen gesaneerd of beheerst te hebben, wordt haalbaar voor gebieden met veel en grootschalige historische grondwaterverontreinigingen. Momenteel is die doelstelling voor dergelijke gebieden veelal niet haalbaar, doordat van saneerders verwacht wordt dat zij per geval de verontreiniging in de bovengrond en de ondergrond integraal saneren. Vanwege de grote onzekerheden die kleven aan de sanering van de ondergrond stellen eigenaren/veroorzakers de sanering per geval uit.

Stedelijke herinrichting

Realiseren rijksdoelstelling 2015 voor bodemverontreiniging

Bij gebiedsgericht beheer van het grondwater koppelt men de aanpak van verontreinigingen in de bovengrond los van de aanpak van de verontreinigingen in de ondergrond. Verontreinigingshaarden in de bovengrond worden via een gevalsgerichte aanpak gesaneerd door de eigenaren/veroorzakers. Hierdoor stopt (op termijn) de nalevering van verontreinigingen uit deze haarden naar de ondergrond. De verontreinigingen in de ondergrond worden beheerd door het instellen van beheer in gebiedsgericht verband.

Wie zijn betrokken bij gebiedsgericht grondwaterbeheer?

Initiatiefnemer gebiedsgericht grondwaterbeheer Dit kunnen verschillende instanties zijn. Bijvoorbeeld een gemeente, een waterschap of een groep bedrijven.	Eindverantwoordelijk voor realisatie van ambities en doelstellingen die zijn geformuleerd in Plan voor Gebiedsgericht Grondwaterbeheer (het GGB-plan).
Bevoegd gezag Wet bodembescherming Provincie Gelderland, Gemeente Arnhem of Gemeente Nijmegen	Afgifte beschikking Wet bodembescherming 'instemming saneringsplan' voor aanpak grondwaterverontreinigingen binnen het beheergebied waar het GGB-plan betrekking op heeft.
Bevoegd gezag Waterwet Provincie Gelderland. Waterschap Rivierenland, Rijn en IJssel, Vallei en Eem en Veluwe	Toetsing waterkwantiteitsaspecten in GGB-plan (ambities, maatregelen en effecten) aan het beleid (waaronder het afwegingskader). Afgifte vergunningen voor individuele ingrepen in het grondwater binnen het beheergebied.
Provincie Gelderland – Programmteam klimaat	Advisering initiatiefnemers GGB over technische en organisatorische mogelijkheden voor KWO. Beoordeling van het ambitieniveau ten aanzien van KWO in GGB-plannen.
Belanghebbenden in het gebied Bedrijven, bewoners, waterschap en gemeente. Soms ook Vitens, bedrijven die grondwater onttrekken, natuurbeheerinstanties, recreatieschap, etc.	Verantwoordelijkheden nemen ten aanzien van sanering van verontreinigingen in de bovengrond. Zienswijzen inbrengen tijdens de voorbereiding van het GGB-plan.

Doelstelling afwegingskader

Gebiedsgericht grondwaterbeheer heeft betrekking hebben op verschillende aspecten van het grondwater: kwantiteit, kwaliteit en gebruik. Bij de vergunningverlening voor plannen die uitwerking geven aan gebiedsgericht grondwaterbeheer zijn daardoor meerdere overheden betrokken.

De Gelderse overheden die bevoegd gezag zijn voor het grondwater verwachten dat gebiedsgericht grondwaterbeheer zal bijdragen aan het bereiken van verschillende beleidsdoelstellingen ten aanzien van klimaat, grondwaterkwantiteit en bodemsanering. Daarom willen zij de initiatiefnemers van gebiedsgericht grondwaterbeheer faciliteren bij het ontwikkelen en uitvoeren van deze plannen. Dit willen zij doen door in de fase van voorbereiding van de plannen mee te denken en kennis en ervaring in te brengen. In de fase van vergunningverlening willen zij dit doen door de gebiedsgerichte plannen, die integraal van opzet zijn, ook integraler beoordelen. Hiervoor hebben zij een afwegingskader ontwikkeld.

Het doel van het afwegingskader voor gebiedsgericht grondwaterbeheer is tweeledig:

1. Borgen van de samenwerking en afstemming tussen de diverse bevoegde gezagen tijdens het vooroverleg en de beoordeling van plannen voor gebiedsgericht grondwaterbeheer.
2. Borgen dat de beoordeling van de plannen voor gebiedsgericht grondwaterbeheer integraal plaats vindt aan de hand van een vooraf vastgesteld integraal kader.

Kern afwegingskader: ambities voor grondwaterbeheer

Uitgangspunt van het afwegingskader is dat initiatiefnemers verschillende ambities kunnen stellen voor het grondwaterbeheer in het gebied. Die ambities zijn afhankelijk van de plannen en ambities voor de inrichting van het gebied en van de ambities voor het gebruik van het grondwater in het gebied. Daarnaast zullen de ambities ook bepaald worden door de gebiedskenmerken, de beschikbare financiële middelen en de technische randvoorwaarden. De bevoegde gezagen vragen de initiatiefnemers bij het bepalen van de ambities te zoeken naar een optimum tussen kosten en baten voor zowel het milieu als voor de samenleving.

Het afwegingskader geeft handvatten om de gekozen ambities voor het grondwaterbeheer in te delen in ambitieniveaus. Hiervoor beschrijft het afwegingskader drie ambitieniveaus:

Hoog: Stap vooruit, positieve effecten.
Midden: Stand still.
Laag: Acceptabele achteruitgang, die echter ongewenst is op grond van sectorale beleidsdoelen.

Deze ambitieniveaus zijn uitgewerkt voor de drie grondwateraspecten:

- grondwaterkwantiteit;
- grondwaterkwaliteit;
- en gebruik van grondwater voor warmte-koude-opslag.

De onderstaande tabel geeft een verkorte weergave van de ambitieniveaus per grondwateraspect. Voor een volledige beschrijving van de ambitieniveaus verwijzen wij naar de tekst van het afwegingskader voor Gebiedsgericht grondwaterbeheer in Gelderland.

Grondwater-aspect	AMBITIENIVEAU LAAG Acceptabele achteruitgang	AMBITIENIVEAU MIDDEN Stand still	AMBITIENIVEAU HOOG Stap vooruit
Gebruik grondwater voor WKO	WKO op minder dan 1/3 van bruto vloeroppervlak van de ontwikkelingen	WKO op 1/3 tot 2/3 van bruto vloeroppervlak van de ontwikkelingen	WKO op meer dan 2/3 van bruto vloeroppervlak van de ontwikkelingen
Grondwater-verontreiniging	Bescherming kwetsbare objecten	Bescherming kwetsbare objecten + Stand still	Bescherming kwetsbare objecten + Step forward
Grondwater-kwantiteit	Gebruik grondwater is effectief + Geringe acceptabele negatieve effecten	Gebruik grondwater is efficiënt en effectief + Geen positieve en geen negatieve effecten	Gebruik grondwater is efficiënt en effectief + Positieve effecten op plaatsen waar grondwaterkwantiteit niet voldoet aan eisen vanuit functie + Geen negatieve effecten

De inzet van de bevoegde gezagen: vooruitgang op gebiedsniveau

De inzet van de bevoegde gezagen is dat gebiedsgericht grondwaterbeheer moet leiden tot een verbetering van het grondwaterbeheer in het gebied waar dit beheer wordt ingesteld. Gebiedsgericht grondwaterbeheer moet dus op gebiedsniveau leiden tot een 'plus'. Dit is het geval indien men voor maximaal één grondwateraspect kiest voor een laag ambitieniveau, terwijl men gelijktijdig voor een of twee van de overige grondwateraspecten kiest voor een hoog ambitieniveau.

De bevoegde gezagen zullen de samenwerking met de initiatiefnemers zoeken om te stimuleren dat het gebiedsgerichte beheer inderdaad leidt tot een gewenste verbetering voor het grondwaterbeheer.

Nadere informatie

Deze folder geeft een beknopte beschrijving van het Gelderse Afwegingskader voor gebiedgericht grondwaterbeheer. Er kunnen dan ook geen rechten aan deze folder worden ontleend. De complete tekst van het Afwegingskader is opvraagbaar bij het klantencontactcentrum van de Provincie Gelderland, telefoonnummer 026 3599999 . Tevens is de complete tekst van het afwegingskader te vinden op www.gelderland.nl

Deze folder is uitgegeven door Provincie Gelderland, in samenwerking met Gemeente Arnhem, en de Gemeente Nijmegen.

Arnhem, [23 februari 2010